

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1916 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppympning dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 dels ock åtta med anledning av förstnämnda proposition väckta motioner.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Alexanderson, Gezelius, Stårner, Knut Larsson*), greve Spens, Dahl, Hult, von Sydow, Schotte, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Borg, Holmdahl, Igel och Lindqvist i Kosta.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom den 1 februari 1916 dagtecknade propositioner, nr 32 och 33, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionerna bilagda, i statsrådet samt, vad sistnämnda proposition beträffar, jämväl i lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

1:o) lag om skyddskoppympning; och

2:o) lag om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.

Berörda propositioner hava hänvisats till lagutskottet; och har utskottet i samband med propositionen nr 32 till behandling förehåft följande i anledning därav väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 94 av herr *Almer*,

nr 95 av herrar *Almer* och *Carl Eklundh*, och

nr 96 av herrar *Stårner* och *K. A. Nilson*; samt

Bilag till riksdagens protokoll 1916. 9 saml. 17 häft. (Nr 22.)

inom andra kammaren:

nr 226 av herr *Bengtsson* i Göteborg,

nr 227 av herr *Bäckström*,

nr 228 av herrar *Vennerström* och *Eriksson* i Grängesberg,

nr 229 av herr *Thore*, och

nr 230 av herr *Janson* i Bråten, i vilken sistnämnda motions syfte trettiotre av kammarens ledamöter instämt.

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till de kungl. propositionerna jämte därvid fogade protokollsutdrag med bilagor.

I fråga om vad motionärerna hemställt samt vad de till stöd för sina yrkanden anfört tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna, i den mån desamma icke finnas införda här nedan i samband med behandlingen av förslaget till lag om skyddskoppypmpning i de delar, ifrågavarande motioner för varje särskilt fall avse.

Utskottet.

Nu gällande bestämmelser angående skyddskoppypmpningen innefattas i kungl. reglementet för skyddskoppypmpning i riket den 29 september 1853 (i viss del ändrat genom kungl. kungörelsen den 20 mars 1874). För Stockholm, där reglementet ej äger tillämpning, hava motvarande föreskrifter lämnats i kungl. brevet den 16 november 1854, jämfört med överståthållarämbetets kungörelse den 23 januari 1855. Bestämmelser i ämnet hava därjämte utfärdats genom kungl. kungörelsen den 9 januari 1849 jämte kungl. sundhetskollégii cirkulär till vederbörande chefsämbeten den 15 februari samma år angående revaccination av rekryter samt genom kungl. brevet den 11 mars 1904 angående revaccination av värnpliktiga.

Enligt dessa bestämmelser äro föräldrar och målsmän pliktiga att låta med skyddskoppor ympa de till deras omvårdnad hörande barn, innan dessa uppnå två års ålder. Denna skyldighet att undergå vaccination gäller dock även i avseende å barn och andra personer, vilka redan hunnit högre ålder utan att hava haft smittkoppor eller blivit med framgång vaccinerade. Stamrekryt skall vid antagandet vaccineras utan avseende å tidigare smittkoppsjukdom eller vaccination. Värnpliktig, vilken ej med läkareintyg styrker, att han haft smittkoppor eller inom de närmaste två åren före inryckningen till första tjänstgöringen blivit med framgång vaccinerad, skall ympas, så framt han ej däremot gör invändning. Även eljest förordas revaccination, dock utan några tvångsbestämmelser. Såsom villkor för antagande till vissa tjänstebefattningar

samt för tillträde till undervisning vid eller för tjänstgöring vid sjukvårdsanstalter plägar uppställas en under de närmast förflutna åren undergången vaccinerings.

Den i 1853 års reglemente allmänt påbjudna vaccineringen av barn har emellertid, enligt vad känt är, och jämväl av de i den kungl. propositionen meddelade siffror bestyrkes, på senare tid i ej ringa utsträckning underlåtit. Utskottet har därför ansett sig böra, så vitt tiden sådant medgivit, söka vinna utredning, i vad mån detta förhållande får anses bero av brister i gällande ansvarsbestämmelser och kontrollföreskrifter eller detsamma är att hänföra till andra, i författningarna eller utom desamma liggande orsaker.

Enligt 23 § vaccinationsreglementet åligger det föräldrar, målsman eller annan, som har vaccinationspliktigt barn under sin vård, att inom två år från barnets födelse låta det vaccineras. Försummas det eller vägrar den för barnet ansvarige att inställa det vid kungjort ympmöte eller hindrar han eljest vaccinationens verkställande, äger den lokala hälsovårdsmyndigheten (i regel kommunalnämnden) eller ock vederbörande polismyndighet (magistrat i stad) vid visst mindre vite förelägga bestämd tid, inom vilken vaccinationen skall vara verkställd. Försummas även detta, uttages vitet och meddelas förnyat föreläggande vid fördubblat vite. Följer ej heller nu rättelse, anmäles förhållandet hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som i anledning därav har att vidtaga »den åtgärd, vartill omständigheterna och gällande författningar föranleda». Kungl. Maj:ts befallningshavande tillkommer vidare enligt reglementets 24 § att tillse bl. a., att vederbörande polismyndigheter och kronobetjante lämna det biträde, som på dem ankommer, för vaccinationens befrämjande.

Den Konungens befallningshavande i 23 § tillagda befogenhet och skyldighet har tillämpats dels sålunda, att föreläggande vid vite till avsevärda belopp meddelats att inom viss tid hava låtit företaga ympningen, dels ock sålunda, att det föreskrivits, att det ålåg den för ympningspliktens fullgörande ansvarige att inom förelagd tid hos vederbörande kronolänsman förete intyg över fullgjord ympningsplikt vid äventyr, att länsmannen eljest ägde på hans bekostnad befordra barnet till undergående av vaccination.

Såväl det ena som det andra av dessa båda förfaranden har i särskilda fall under år 1914, med ogillande av anförda besvär, av regeringsrätten godkänts.

Rörande verkningskraften av de bestämmelser, för vilka ovan redogjorts, har, enligt vad utskottet inhämtat, under den förslaget före-

gående utredningen väl anmärkts, att de vitesbelopp, som de lokala hälsovårdsmyndigheterna äga förelägga, efter numera gällande penningvärde äro för låga samt att det förfarande, som på grund härav ofta måste tillitas, är förenat med nog stor omgång och därav följande tidsutdräkt, men att anledningen till det otillfredsställande resultatet av nu rådande tillämpning av författningarna dock företrädesvis är att söka på annat håll. Såsom huvudorsaker till att den mångenstädes rådande likgiltigheten och på sina håll jämväl oviljan mot vaccinationsplikten icke blivit med lagliga tvångsmedel övervunnen, framhållas tvänne omständigheter. Den ena sammanhänger med något, som otvivelaktigt i och för sig både måste anses och jämväl allmänt erkännes vara ett viktigt och bestämt framsteg, nämligen övergången från användningen av humaniserat ympämne till animalt sådant. Under övergångstiden har man emellertid långt ifrån alltid varit tillräckligt förtrogen med den behandling och förvaring av animalt ympämne, som erfordras för att bevara dess verkningkraft, och följderna har blivit, att de anbragta kopporna i stor utsträckning ej »slagit an», varigenom allmänhetens lust att underkasta sig det med ympningen förenade besväret naturligen menligt påverkats. Berörda svårigheter kunna dock numera anses övervunna, ehuru den ogynnsamma verkan å allmänna opinionen ännu alltjämt i viss mån kvarstår. Såsom den andra huvudorsaken till efterlåtenhet i gällande författningens tillämpning framhålles det förhållande, att alltsedan ett par årtionden denna författningens stadganden varit i erkänt behov av revision i åtskilliga stycken, bl. a. i riktning av skärpta fordringar å vaccinatorernas kompetens och därav följande bättre trygghet för ympningens ofarliga handhavande. Då därjämte frågan om lindring i vissa avseenden i ympningstvangen varit svävande, hava tjänsteläkarna, på vilkas initiativ lagens efterlevnad i praktiken mestadels ankommer, gemensamt ansett lämpligast att i avvaktan på ett resultat av pågående utredning angående ny lagstiftning icke alltför strängt påyrka uppfyllandet av vaccinationsplikten enligt den äldre författningen. På sina håll har man emellertid, enligt vad för utskottet påvisats, börjat finna sig icke längre vara härmed försvarad, utan ånyo begynt att kraftigare påkräva vaccineringens genomförande. Så har exempelvis, med synnerlig verkan i fråga om ympningsprocentens stigning, varit fallet beträffande Örebro läns landsbygd.

Såsom nyss antytts, har frågan om en reform av lagstiftningen rörande skyddskoppympningen redan länge stått på dagordningen. I anledning av en av medicinalstyrelsen i skrivelse den 8 juni 1894 gjord

framställning om upphävande av 1853 års vaccinationsreglemente och dess ersättande med ett nytt och mera tidsenligt, förelade Kungl. Maj:t 1897 års riksdag förslag till ny förordning angående skyddskoppypning i riket. Detta förslag, som av riksdagen avslogs, förelades efter vissa jämkningar även 1898 års riksdag, men lyckades ej heller nu tillvinna sig bifall.

På enskild motionärs framställning anhöll riksdagen i skrivelse den 28 maj 1908, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om en allsidig utredning rörande behovet av ändringar i gällande föreskrifter rörande skyddskoppypningen i riket samt därefter till riksdagen inkomma med de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Med anledning av nämnda skrivelse anbefalldes medicinalstyrelsen att med biträde av utav styrelsen tillkallade sakkunniga verkställa en allsidig utredning rörande behovet av ändringar i föreskrifterna om skyddskoppypningen i riket.

Sedan styrelsen under år 1913 till Kungl. Maj:t avgivit betänkande angående skyddskoppypningens ordnande, förelade Kungl. Maj:t 1915 års riksdag ett med ledning av betänkandet utarbetat förslag i ämnet. I anledning av att nämnda förslag, i likhet med gällande lagstiftning, var byggt på principen om lagstadgad allmän vaccinationsplikt, väcktes vid riksdagen ett flertal motioner, vari yrkades dels fullständigt frånträdande av nämnda princip och lagstiftningens grundande på frivillighetens grundsats, dels mera eller mindre långtgående inskränkningar i vaccinationsplikten i riktning mot dylik fri självbestämmerätt för den enskilde.

Det riksdagens särskilda utskott, som till behandling förehade nämnda Kungl. Maj:ts förslag jämte i anledning därav väckta motioner, anförde i sitt utlåtande bland annat:

»De ändringar i nu gällande bestämmelser, som det i propositionen innefattade lagförslag om skyddskoppypning avser att införa, äro i huvudsak följande: 1:o åldern inom vilken barn i regeln skola vara ympade framflyttas från två år till det kalenderår, då de fyllt sex år, 2:o förnyad ympning (revaccination) göres obligatorisk för vid krigsmakten fast anställda och värnpliktiga, för utlänningar, som i riket söka arbetsanställning, för den, som intages å tvångsarbetsanstalt, samt för utövare av vissa yrken, som anses medföra högre grad av fara för koppsmitta, och 3:o ympningen skall utföras med animalt ympämne; om vid något tillfälle animal vaccin i tillräcklig mängd icke står till buds, får, efter medicinalstyrelsens därom meddelade särskilda förordnande, ympning med humaniserat ympämne äga rum av läkarkunnig person under iakttagande av

de försiktighetsmått, som styrelsen aktar nödigt föreskriva, dock icke mot bestridande av den ympningspliktige eller dennes målsman. Vidare avses 4:o) att, så långt det låter sig göra, endast läkare skola anlitas för utförande av skyddskoppypning, samt 5:o) att staten skall övertaga en ökad del av kostnaden för skyddskoppypningen. Dessutom föreslås en del förenklingar och förbättringar i kontrollen över ympväsendet.

Vid en lagstiftning i förevarande ämne är det givetvis i främsta rummet nödvändigt att söka bilda sig ett omdöme, om och i vad mån skyddskoppypning kan anses motverka smittkoppor och deras spridning.

I detta avseende har utskottet med stöd av medicinalstyrelsens föreliggande utredning samt den utredning, som därutöver utskottet verkställt, bildat sig den övertygelsen, att skyddskoppypningen alltjämt måste anses vara ett synnerligen verksamt medel för befrämjande av det ändamål, som därmed avses. Från sakkunnigt håll synas också meningarna härutinnan vara så stadgade, att en motsatt uppfattning framstår såsom undantag. Den bristande tillit till skyddskoppypningens gynnsamma verkan, som understundom kan förefinnas hos allmänheten, torde ofta vara att tillskriva den omständigheten, att det skydd, som ympningen bereder, ej är absolut och i varje händelse till tiden begränsat. Uppmärksammas måste härvid också, att, enär ympningen kan misslyckas, tilläventyrs förefintliga brister i fråga om anordning och kontroll vid dess utförande inverkat ofördelaktigt, då det gällt ett allmänt bedömande av ympningens värde.

Agitationen mot vaccinationen använder sig i mycket stor utsträckning av statistiska uppgifter som bevismaterial, och det har av den anledningen visat sig nödvändigt för utskottet att söka bilda sig en uppfattning om beviskraften och vederhäftigheten i de från det hållet framförda sifferuppgifterna.

En granskning härutinnan har visat, att antivaccinationsskrifterna efter graden av vederhäftighet låta sig indela i tvänne grupper, en mindre, författad av vetenskapligt utbildade skriftställare, som samvetsgrannt och ofta med stort skarpsinne framföra sina argument, och en annan, vida större grupp, vilken omfattar samtliga de populära agitations-skrifter, som spridas i vårt land och som till större delen röra sig med felaktiga siffror, vilka icke kunna återfinnas i angivna ursprungsskrifter, samt sifferuppgifter, som äro lösryckta ur sitt sammanhang och därigenom lätta att misstyda.

Även sådana vetenskapliga arbeten, som de kända antivaccinations-skrifterna av de tyska läkarna Böing och Vogt eller engelsmannen Russel

Wallace, vittna emellertid allt för tydligt om en viss ensidighet. Sina angrepp rikta de väsentligen mot de metoder, efter vilka koppstatistiken bearbetats, samt förneka därvid, att denna äger någon som helst beviskraft, så framt densamma icke in i detalj uppfyller vissa långt gående metodologiska krav.

Den från vaccinationsvännernas sida framförda statistiken avser i första hand att påvisa, dels hur i ett och samma land sjuklighet och dödlighet i koppor sjunkit påfallande starkt och snabbt i och med vaccinationens införande (det s. k. historiska beviset), dels hur sjukligheten och dödligheten i koppor visar sig väsentligt mindre omfattande i länder, där vaccinationen är jämförelsevis väl genomförd, än i länder, där endast en obetydlighet av befolkningen är vaccinerad (det s. k. geografiska beviset). Mot dessa tvenne skäl anföra vaccinationens motståndare, att man vid den historiska bevisföringen icke medräknat inflytandet av den allmänna förbättringen i de hygieniska förhållandena, vilken enligt deras mening i och för sig skulle varit tillräcklig för att förklara sänkningen i sjuklighets- och dödstal. Mot den geografiska bevisföringsmetoden anmärkes, att vid densamma folk av olika åldersammansättning, hälso- och hygieniska förhållanden jämföras, utan att dessa ålders- och hälsofaktorers inverkan på koppsjukligheten och koppdödligheten först fastställas och borträknas. Slutligen göres den anmärkningen, att man vid jämförelser angående sjuklighet och dödlighet i koppor bland ovaccinerade och vaccinerade icke kan fastställa, i vilken mån den omständigheten bidrager till de ovaccinerades ofördelaktiga ställning, att dessa dels omfatta de allra yngsta ovaccinerade årsklasserna, dels alla de kroppsligt svaga personer, vilka just på grund av denna sin svaghet äro befriade från vaccination.

Samtliga dessa anmärkningar äro till en viss grad berättigade. Det statistiska materialet är merendels icke av den beskaffenhet, att det giver tillfälle till en logisk renodling av vaccinationsspörsmålet. Men det bör i detta sammanhang framhållas, att, även om detta material i flertalet fall icke är absolut oangripbart, det i alla fall icke minst genom sin omfattning och samstämmighet äger en icke obetydlig beviskraft, samt att denna enbart talar till förmån för vaccinationen. Härtill kommer, att man för begränsade sociala massor och perioder verkligen äger en fullt logiskt uppbyggd statistik, och att denna klart och oomtvistligt ådagalägger vaccinationens fördelar, varemot man till förmån för anti-vaccinationsståndpunkten icke kan framföra någon som helst ur logisk synpunkt vare sig mer eller mindre hållbar statistik.

Den mest grundliga och logiska behandling av vaccinationsspörsmålet, som hittills företagits, den angående sjuklighet och dödlighet bland vaccinerade och ovaccinerade på olika sjukhus i Ungern, och som efter de strängaste regler utförts av den bekante förre chefen för Budapests statistiska byrå, doktor Körösi, visar tvärtom, att koppsjukdomen härjar nära fem gånger så starkt bland ovaccinerade som bland vaccinerade samt att dödligheten bland insjuknade ovaccinerade är ungefär sex gånger så stor som bland insjuknade vaccinerade. Dessa siffror hava sedermera i det stora hela bestyrkts av andra likartade undersökningar.

Även antivaccinatörerna hava tidigare för sin ståndpunkt anført en statistisk specialundersökning, den av Keller, över koppsjuklighet och koppdödlighet bland österrikiska järnvägsbetjante. Enligt Kellers utredning skulle koppsjukligheten vara jämförelsevis högre bland vaccinerade än ovaccinerade och dödligheten ungefär densamma i de bägge grupperna. På senare år hava emellertid antivaccinatörerna underlåtit att åberopa Keller som auktoritet. Det har nämligen visat sig, att han systematiskt korrigerat primäruppgifterna, och att dessa i oförändrad form bilda ett kraftigt bevismaterial för vaccinationens stora betydelse.

Ett med det ovan berörda nära sammanhängande spørsmål är ock, huruvida, bortsett från skyddskoppymplingens förmåga i och för sig att fylla sin uppgift eller icke, därmed är förenad sådan fara för den ympades hälsotillstånd, att ympningstvang icke bör upprätthållas. Denna fara är det, som alltid av dem, vilka äro motståndare till vaccinationen, med sådan skärpa framhålles och även beröres i de nu förevarande motioner, som rikta sig emot den obligatoriska ympningen.

Vad angår denna fråga får utskottet hänvisa till medicinalstyrelsens nämnda utredning och de däri omnämnda uttalanden från landets läkare. Såsom under diskussionen i detta ämne ofta framhållits, äro härutinnan ympämnets beskaffenhet och ympningens handhavande omständigheter av synnerlig betydelse. Och de klagomål, som i omförmälda avseende hos oss kunnat förspörjas, borde väsentligen bortfalla i och med de stora förbättringar i detta hänseende, som nu tillämnas.

Största faran härvid har naturligtvis legat i att genom användande av humaniserat ympämne överförande av sjukdom från en person till en annan icke är fullständigt utesluten. Även vårdslöshet vid ympningen eller vanskötsel av ympsåret kan ju vara för den ympade menligt. Men till hävande af dessa anledningar till fara genom ympning äro i lagförslaget lämnade sådana föreskrifter, som synas innebära fullgoda garantier för framtiden mot olyckliga följder av skyddskoppymplingen.

Men även om det sålunda måste anses av erfarenheten ådagalagt och av läkarvetenskapen erkänt, att vaccinering är att anse såsom ett betydelsefullt och, riktigt handhaft, i stort sett ofarligt medel vid bekämpande av smittkoppsjukdomen och dess farliga följder, gäller det att söka utröna, huruvida tilläventyrs de andra skyddsmedel mot denna sjukdom, som stå till buds, äro av den beskaffenhet, att det tvång, som en mer eller mindre utsträckt obligatorisk folkvaccinering måste anses innebära, kan undvaras.

Likasom i fråga om andra smittosamma sjukdomar är naturligtvis även, när det gäller den nu ifrågavarande, den sjukes isolering och avstängande från omgivningen ett påkallat och lämpligt skyddsmedel. Med nutida utvecklade förbindelser såväl med främmande länder som inom landet, kan dock sådan isolering ingalunda anses tillfyllest, vad angår en så smittosam sjukdom som den nu förevarande. Då vidare isoleringsåtgärderna blott kunna hänföra sig till fall, när sjukdomen redan utbrutit, och då i fråga om en sjukdom, där inkubationstiden är så lång som vid smittkoppor, nämligen 10 till 14 dagar, smittan, innan sådan åtgärd kan vidtagas, kan hinna spridas vida omkring, kan ett system, byggt ensamt på isolering, enligt utskottets mening, ej lämna tillräckligt skydd mot koppssjukdomen. Härtill komma framför allt de stora anspråk, särskilt i kostnadsavseende, som en något så när effektiv tillämpning av ett sådant system ställa på dess handhavare, och de resurser, som därvid måste stå till buds. Vad särskilt vårt land angår, är hela vårt epidemi-sjukhusväsen å landsbygden synnerligen bristfälligt och ännu i det väsentliga oordnat. I saknad av nödiga sjukhuslokaler har därför för landsbygden någon allmän skyldighet för den i sådant avseende närmast ansvariga myndigheten, kommunen, hittills icke kunnat stadgas att vid smittosamma sjukdomar sörja för den sjukes isolering och vård. De ofta stora avstånden och de därmed sammanhängande svårigheterna att tillräckligt hastigt erhålla tillgång till läkare och sålunda få sjukdomsfallet konstaterat samt den sjukes isolering genomförd äro också omständigheter, som vad vårt land angår ej få i detta sammanhang lämnas obeaktade. Vårt nära grannskap till ett land, där smittkoppsjukdomen synnerligen ofta och i särdeles stor omfattning härjar, är även en betydelsefull omständighet att härvid uppmärksamma.

I en av de föreliggande motionerna har särskilt framhållits, att det endast är en jämförelsevis mindre betydande del av Sveriges befolkning, som i betraktande bland annat av att skyddskoppypning är obligatorisk endast för barn och med hänsyn till den tid, omkring 10 år, varunder vaccinering anses skydda mot koppssmitta, verkligen är att i

enlighet därmed anse såsom skyddad, även förutsatt att under denna tid ympning vore ett effektivt skyddsmedel. Jämväl har med stöd av den redogörelse angående utfallet av vaccineringsen vid armén under åren 1911—1913, som lämnats i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelsens berättelse för samma år, framhållits, i hur stor utsträckning vaccineringsen, där sådan sker, ej »slår an». Vid anförda förhållanden kunde, framhållas det, den obligatoriska vaccineringsen ej vara att tillerkänna den vikt för motverkande av koppsmittas spridning, som man ville tillägga densamma.

Med avseende härå torde böra erinras, att, om också ympningsen ej skulle anses skydda mot smitta mer än under angivna tid, dess verkan dock så till vida sträcker sig längre, som den, enligt vad erfarenheten visat, även sedermera åtminstone under ytterligare en tioårsperiod för mildrar inträffande smittkoppsjukdom och oftast leder sjukdomsfallet till hälsa. Det nu föreliggande förslaget upptager för övrigt i jämförelsevis betydande utsträckning obligatorisk vaccineringsen även i andra fall än för barn. Vad angår det jämförelsevis dåliga utfallet av ympningsarna av värnpliktiga, må uppmärksammas, att revaccination i allmänhet mindre ofta »slår an» än den första ympningsen. Anmärkta förhållanden kan också, såsom redan blivit antytt, hänföra sig till omständigheter, som bero av vaccinens beskaffenhet, varutinnan det nu föreliggande förslaget avser att införa väsentliga förbättringar.

Det har även ifrågasatts, att man, med övergivande av det hittills i vårt land under över ett århundrade tillämpade systemet med obligatorisk barnvaccineringsen, borde kunna åtnöjas — förutom med en helt och hållet på frivillighet grundad rätt för den enskilde, att, om och när han önskade, kostnadsfritt genom statens försorg undergå ympning — med införande endast av möjlighet för Kungl. Maj:t att vid inträffande epidemi påbjuda vaccineringsen i den omfattning, som i varje särskilt tillfälle kunde påkallas. I fråga om ett sådant system kommer emellertid i betraktande den omnämnda långa inkubationstiden vid smittkoppor i förening med den härvid synnerligen beaktansvärda omständigheten, att beträffande en person, som redan ådragit sig koppsmitta, vaccinationens förmåga att motverka sjukdomens utbrott och vidare utveckling anses väsentligen förminskad och efter förloppet av 4 à 5 dagar från det smitta åsamkats, så gott som alldeles upphävd. Rent praktiskt skulle det för övrigt också vålla viss svårighet och särskild kostnad att ständigt hålla i beredskap så stora mängder av fullt användbart vaccinämne, som skulle erfordras för att fylla de anspråk, som, därest allenast vid epidemi vaccinationen vore obligatorisk, helt säkert skulle ställas, då fara verkligen vore för handen.

Utskottet har av anförda skäl och på grund av vad som för övrigt i detta ämne förekommit ansett sig böra i det stora hela ansluta sig till den uppfattning om den obligatoriska vaccinerings betydelse och tillämpning, som, i överensstämmelse med vad som gäller i flertalet kulturländer, vunnit uttryck i den kungl. propositionen. Särskilt under de förhållanden, som nu föreligga runt om i vår världsdel, och vilka, enligt vad som framgår av propositionen, för Kungl. Maj:t varit ett viktigt skäl att nu framlägga förslag om skyddskoppymningens ordnande i vårt land, vore det säkerligen förenat med icke ringa fara att nu övergiva den obligatoriska skyddskoppymningen.»

På grund härav ansåg sig utskottet böra i huvudsakliga delar tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men företog i en del detaljfrågor vissa ändringar.

Utskottets förslag blev med någon jämkning antaget av första kammaren, medan andra kammaren med 104 röster mot 101 avslög första paragrafen i förslaget, varefter som konsekvens härav lagen i dess helhet föll. Enligt vad åtskilliga yttranden i den förda debatten giva vid handen, bestämdes kammarmajoritetens avslagsståndpunkt därav, att särskilda utskottet i sitt förslag icke, på sätt vissa motionärer förordat och reservanter inom utskottet tillstyrkt, i fråga om barnvaccinering upptagit en s. k. samvetsklausul eller bestämmelse, enligt vilken ett eljes vaccinationspliktigt barns föräldrar eller målsman berättigades att undandraga barnet vaccinering genom en i viss ordning på heder och samvete avgiven försäkran, att avgivaren ansåge vaccineringen vådlig för barnets hälsa.

Det särskilda utskottet hade i denna fråga yttrat följande:

»Såvitt utskottet kunnat utröna, förekommer dylik s. k. samvetsklausul endast i England, där den infördes genom en parlamentsakt, av den 12 augusti 1898, enligt vilken straff för försummad vaccination icke skulle inträda, om någon av barnets föräldrar inom fyra månader efter barnets födelse vid session inför två fredsdomare eller inför magistratsperson eller polisdomare avgåve en övertygande förklaring på heder och samvete, att han (hon) trodde, att vaccinationen skulle vara skadlig för barnets hälsa, samt inom sju dagar därefter till distriktets vaccinationstjänsteman avlämnade ett av sådan domare eller magistratsperson avgivet intyg om förhållandet. Genom en parlamentsakt av den 28 augusti 1907 skedde sådan ändring i sagda föreskrifter, att förklaring av ovan angivna innehåll skulle få utan iakttagande av sådan inställelse, som där avsågs, insändas med posten till distriktets vaccinationstjänsteman.

Beträffande den erfarenhet, som vunnits vid tillämpningen av dessa bestämmelser, har utskottet inhämtat, att, året innan 1907 års lagstiftning trädde i kraft, det genom 1898 års lagstiftning sålunda lämnade medgivande begagnades för mellan 5 och 6 procent av samtliga födda. Efter tillkomsten av 1907 års parlamentsakt har antalet barn, som på där angivet sätt undandragits från ympning, alltjämt ökats.

Det har ansetts, att genom något medgivande i den riktning, som sålunda skett i England, man borde i särskilda fall gå den till mötes, som av verklig övertygelse, grundad på omdömesgill prövning, finner vaccinationen förenad med den risk, att han anser orätt att underkasta sig densamma eller tvinga sitt barn därtill. En dylik allvarlig övertygelse, grundad exempelvis på vunnen erfarenhet om något inträffat fall, där ympning verkligen medfört eller tros hava medfört bestående skada, måste ju åtminstone teoretiskt sett anses förtjänt av ett visst beaktande. Men häremot gäller å andra sidan att väga samhällets intresse, att ympning verkligen kommer till stånd i erforderlig omfattning.

Beträffande till en början värnpliktiga, särskilt vid inträffande krigsfara, ävensom vid hotande utbrott av epidemi lär samhällets intresse vara av den styrka, att det ej tål eftergift. För dessa fall synes ej heller åtminstone en av de omnämnda motionärerna vilja medgiva tillämpning av s. k. samvetsklausul.

I fråga om övriga fall och särskilt rörande den s. k. barnvaccineringen är det känt, hurusom en inom en ort uppdriven mer eller mindre tillfällig känslöstämning mot vaccinationen kan vara tillräcklig att avhålla därifrån i synnerligen stor utsträckning. Då erfarenheten vidare visar, vilken förmåga att växa och utbreda sig dylika stämningar kunna erhålla, är det att befara, att, såsom också skett i England, ett medgivande av beskaffenhet, som nyss nämnts, skulle kunna komma att, om ej särskilda garantier kunde fastställas däremot, begagnas i en utsträckning, som skulle närma sig förhållandena under ett system med helt och hållet frivillig vaccination. Att i praktiken finna i erforderlig grad effektiva och samtidigt i formellt avseende ej allt för stötande dylika garantier, har emellertid vid det allvarliga övervägande, som utskottet ägnat frågan härom, visat sig vara förenat med stora svårigheter. Varken förslaget om skriftlig, på heder och samvete avgiven försäkran av angivet innehåll till prästen i församlingen eller det förslag, att sådan skriftlig försäkran skulle göras inför vederbörande hälsovårdsmyndighet, har utskottet funnit ur angivna synpunkter vara tillfredsställande. Utskottet har därför måst ställa sig avvisande mot införande hos oss av samvetsklausul med avseende å vaccineringen.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla dels den, i förhållande till vad som för närvarande gäller, långa tid, som enligt lagförslaget hinner förflyta, innan vaccination av barn behöver ske, och varunder det således står föräldrarna öppet att för densamma välja den tid, de finna för barnet vara lämplig, dels ock den hänsyn till barnets hälsotillstånd, som enligt förslaget toges vid fråga om befrielse från ympning, en hänsyn, som utskottet, på sätt nedan angives, ansett sig böra ytterligare framhäva.

Utskottet har av anförda skäl icke kunnat tillstyrka de i nu berörda riktning gjorda yrkanden.»

Det riksdagen nu förelagda kungl. förslaget ansluter sig i allt väsentligt och jämväl i de allra flesta detaljer på det närmaste till föregående års förslag med de jämkningar, detta erhöll genom det särskilda utskottets överarbetning. I en punkt har dock en avsevärd avvikelse ägt rum, i det att Kungl. Maj:t ansett sig böra genom ett tillfogat nytt stadgande (§ 5 mom. 3 i förslaget) söka tillmötesgå önskemålet om en samvetsklausul, i den mån så kunde ske, utan att effektiviteten av ett lagstadgat vaccinationstvång därigenom bragtes i allvarlig fara. Ur sistnämnda synpunkt har, enligt vad föredragande departementschefen yttrat till statsrådsprotokollet, icke funnits kunna godtagas ett inom riksdagen förra året framfört förslag, enligt vilket befrielse skulle tillgodokomma envar, som vid personlig inställelse inför pastor avgivit skriftlig försäkran, att han anser skyddskoppympling kunna medföra skada för barnets hälsa. Det nu framlagda förslaget i ämnet innebär,

Nu framlagda Kungl. proposition.

att den avgivna förklaringen skall avse farhåga att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej är blott tillfällig,

att denna farhåga med hänsyn till förebragta omständigheter måste antagas grundad å personlig erfarenhet om fall av ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn,

att ansökning om befrielse skall, sist under det kalenderår, då barnet fyller tre år, ingivas till medicinalstyrelsen,

att den, som önskar befrielse från ympning av barnet, skall rörande ovan nämnda omständigheter vid personlig inställelse i Stockholm inför överståthållarämbetet, i annan stad inför magistraten och å landet inför kronofogden hava förebragt utredning, varöver myndigheten för protokoll, som i utdrag bifogas ansökningen,

samt att om medicinalstyrelsen beträffande en i rätt ordning ingiven ansökan finner de föreskrivna villkoren icke vara uppfyllda, ärendet skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Medicinalstyrelsen har i sitt över förslaget infordrade yttrande tillstyrkt den ifrågavarande bestämmelsen. Styrelsen yttrar härom:

»En av de fordringar, som av vaccinationens motståndare i första rummet framställas, är införandet av den s. k. samvetsklausulen. I princip finner medicinalstyrelsen, såsom redan antytts, visserligen denna fordran ohållbar, men då det å andra sidan måste antagas, att en del individer verkligen hyser oro för, att vaccinationen skall medföra allvarliga skador, och då man här rör sig på ett så ömtåligt område som det, vilket behärskas av föräldrars känslor för sina barn, torde det vara försvarligt, om man i ett fall som detta i viss mån låter sakskaalen vika för känslskaalen.

Medicinalstyrelsen vill dock i detta sammanhang och med hänvisning till resultatet av de lättnader i tillvägagående, som infördes i och med den engelska samvetsklausulens ändring 1907, framhålla nödvändigheten av, att lagbestämmelserna i denna riktning avfattas så, att icke tillfälle inrymmes för individer att av godtycklighet, lättsinne eller till följd av tillfälligt uppagiterad stämning kunna undandraga sina barn det skydd, ympningen skänker icke blott dem utan samhället i sin helhet.

Med den formulering, som av herr statsrådet och chefen för civildepartementet förslagsvis givits åt den lagbestämmelse, som motsvaras av den i England och Skottland gällande s. k. samvetsklausulen, är emellertid sörjt för, att de, och endast de, föräldrar och målsmän erhålla dispens, som styrka, att deras farhågor för, att barnet skall tillföras ohälsa genom ympningen, grunda sig på upplevda eller självständigt iakttagna omständigheter.

Genom bestämmelsen att anmälan om dispens skall ske, innan barnet fyllt 3 år, och med det jämförelsevis besvärliga förfarande, som erfordras för dispens erhållande, kan man också hoppas, att framställningar om undantag icke komma att göras utan efter moget övervägande och i fall av mera djupt rotad övertygelse.»

Mot medicinalstyrelsens beslut, som jämlikt den för styrelsen gällande instruktion bestämdes av generaldirektören Buhres mening, anmäldes emellertid reservation av föredraganden, medicinalrådet Bissmark, som med instämmande av medicinalrådet Sederholm, fann bestämmelse i denna riktning icke kunna förordas och till stöd för sin mening anförde huvudsakligen, att då lagförslaget i andra delar innehölle bestämmelser, genom vilka vore sörjt för att var och en, som på grund av sjukdom kunde antagas lida men av ympningen, utan svårighet bleve därifrån undantagen, det syntes saknas anledning att därutöver medgiva ytterligare

undantag; samt vidare att den föreslagna samvetsklausulen svåriligen kunde väntas tillfredsställa vaccinationens motståndare, då mot densamma med allt fog kunde anmärkas, att bärande grund saknades för att göra åtskillnad i befrielsehänseende mellan den, som haft tillfälle att taga personlig kännedom om fall av ohälsa i samband med ympning, och den, som av t. ex. medicinsk litteratur eller offentlig handling vunnit sådan kännedom. Liknande invändning kunde med skäl göras i fråga om inskränkningen av rätten att söka dispens till att ej gälla efter det kalenderår, då barnet fyllde tre år. Det kunde dessutom befaras, att bestämmelsen skulle få till följd, att man i stor utsträckning komme att söka skaffa sig den personliga erfarenhet, som erfordrades, och åberopa sådan i fall, där vid prövning det emellertid skulle visa sig, att fallet icke vore av den i lagen förutsatta art. Härav skulle å ena sidan alstras missnöje med tillämpningen, å andra sidan myndigheterna förorsakas en myckenhet bortspiltt arbete. Anledning syntes slutligen icke föreligga, varför medicinalstyrelsens beslut att icke godkänna ingiven ansökning skulle i annan väg än genom anförda besvär dragas under Kungl. Maj:ts prövning.

I anledning av det kungl. förslaget ståndpunkt till de här ovan berörda principspörsmålen om allmänt vaccinationstvång samt om samvetsklausul hava i särskilda motioner olika anmärkningar gjorts och mer eller mindre vittgående yrkanden framställt.

Motioner.

I herr *Jansons* i Bråten m. fl. motion, II: 230, yrkas,

»att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 32 med förslag till lag om skyddskoppypmpning, behagade besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för en kommande riksdag framlägga ett förslag till vaccinationsfrågans ordnande på ett sådant sätt, att möjlighet till fullt ofarlig skyddskoppypmpning må finnas tillgänglig över hela landet, men att ympning ej må företagas på någon utan eget eller målsmans samtycke.»

Herr *Jansons*
i Bråten m. fl.
motion.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts:

»Fjolårets kungl. proposition om skyddskoppypmpning föll i andra kammaren på grund av de tvångsbestämmelser den innehöll och varigenom det ställdes i utsikt, att det svenska folket i fråga om vaccination skulle underkastas ett större tvång än de flesta andra folk i världen.

Flertalet av lagens motståndare vände sig sålunda icke mot själva vaccinationen, men väl däremot, att folk mot sin vilja och övertygelse

skulle nödgas underkasta sig och sin familj något sådant som de anse mera skada än gagna.

Den kungl. propositionen för i år är byggd på samma huvudprincip. Det svenska folket skall, med eller mot sin vilja, till vad pris som helst vaccineras och revaccineras. Visserligen har vederbörande departementschef föreslagit ett moment i 5 §, vilket han kallar för samvetsklausul, men utom det, att i densamma föga eller intet rum lämnas för någons *samvete*, innehåller den så vidlyftiga bestämmelser och enligt medicinalstyrelsens omdöme »så besvärliga förfaranden», att den för allmänheten är nästan värdelös. Då därtill komma alla de besvär och skrivelser myndigheterna måste bli fast för, anser jag, att den i år föreslagna lagen genom sin s. k. samvetsklausul icke blivit mer antaglig än fjolårets förslag utan tvärtom ännu oantagligare.

Nej, skall målet vinnas, att få hela svenska folket vaccinerat, så få andra medel tillgripas än våldets. Här om någonsin är upplysningsverksamhet på sin plats för att bortarbeta oppositionen. När vetenskapsmännen kunna med fakta bevisa vaccinationens verkligt skyddande egenskap och å andra sidan bevisa, att verklig fara hotar de ovaccinerade i så hög grad, som det nu påstås, så kommer nog vårt folk frivilligt att söka skydd för faran och försäkra sig om den välsignelse, som erbjudes genom skyddskoppypningen. Erfarenheten från tillbudet till epidemien i Stockholm år 1913 visar, hur villigt folket är att söka skydd vid verklig fara. Med risk att räknas såsom okunnig och »kulturfiendlig» dristar jag uttala såsom min mening, att denna fråga ej bör lösas med dessa föreslagna tvångsbestämmelser, med böter och en mängd trakasserier av oförvitliga svenska medborgare, utan då de lärda själva äro av alldeles motsatta meningar om nyttan eller skadligheten av vaccinationen, bör hela folket ha full frihet att handla efter tro och övertygelse i denna angelägenhet.

De, som hava förtroende för ympningen, må beredas tillfälle att på ett för deras hälsa fullt betryggande sätt få undergå denna operation, de åter, som av övertygelse om ympningens onödighet eller skadlighet icke vilja låta vaccinera sig eller sina barn, må helt enkelt få slippa, utan några inkvisitoriska förhör inför kronofogdar eller magistrater.

Jag anser, det en lag bör komma till stånd, men en sådan, som mera ansluter sig till 1908 års riksdagsskrivelse i ämnet och i vilken inrymmes personlig frihet i stället för de nu föreslagna tvångsåtgärderna.

Sålunda:

- 1) upplysningsarbete, för att undanskaffa okunnighet och opposition mot vaccination,

- 2) möjlighet till fullt effektiv och för hälsan ofarlig skyddskoppypning,
 3) personlig frihet i denna sak för hela svenska folket.»

Vidare hava herrar *Stärner* och *K. A. Nilson* i sin motion, I: 96, yrkat,

»att riksdagen måtte besluta, att vaccinationen må vara en för alla medborgare frivillig sak, och i enlighet därmed upphäva alla tvångsbestämmelser i den nuvarande och avslå alla sådana i den nu föreslagna vaccinationslagen.»

Herrar
 Stärners och
 K. A. Nilsons
 motion.

Därest detta yrkande icke skulle vinna bifall, påyrka motionärerna — förutom vissa andra ändringar, för vilka skall i sitt sammanhang redogöras — sådan ändring i det kungliga förslaget,

»att befrielse från vaccinationsplikten må lämnas den, som på *heder och samvete* inför vederbörande hälsovårdsmyndighet skriftligen försäkrar sig hysa betänkligheter mot vaccinationen på grund av därmed förenad risk för den vaccinationspliktiges hälsa, i vilket fall fader, moder eller målsman äger föra talan för sin myndling.»

Till stöd för sina yrkanden hava motionärerna anfört:

»Efter att vid 1915 års riksdag Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppypning blivit av riksdagen avslagen, har Kungl. Maj:t till årets riksdag framlagt nytt förslag i ämnet.

Med hänsyn till det motstånd, som det föreslagna vaccinationstvånget rönt i riksdagen och som föranledde andra kammarens avslag på lagen, mot vars tvångsbestämmelser delade meningar även gjorde sig gällande i första kammaren, har Kungl. Maj:t i den nu framlagda propositionen föreslagit viss ändring i lagen i syfte att tillmötesgå dem, vilka av samvetsskäl eller praktisk erfarenhet icke vilja låta vaccinera sina barn.

Man hade väntat, att i det nya förslaget större hänsyn skulle tagits till de önsknings, som kommo till uttryck i ett flertal motioner vid förra riksdagen angående införandet av en verklig samvetsklausul i viss anslutning till den engelska bestämmelsen. Man hade också väntat någon lindring i de straffbestämmelser, som införts i 1915 års förslag. Bakom de motioner, som framfördes förra riksdagen, stod ett så betydande antal av riksdagens representanter med ett så avgjort stöd i den allmänna folkmeningen, att vaccinationsmotståndarnas krav icke borde ännu en gång kunnat skjutas åt sidan. Så har emellertid skett. Det nu av

regeringen föreslagna tillägget om »samvetsklausul» kan icke anses vara i någon mån tillfredsställande.

Mot den föreslagna »samvetsklausulen» äro huvudsakligen följande erinringar att göra:

1. *Den utesluter alla, som äro över tre år.* Det finns inom vårt land tusentals barn över tre år och äldre personer, som äro ovaccinerade. Många av dessa äro givetvis ovaccinerade just på grund av samvetsbetänkligheter. Skulle nu alla dessa utan vidare underkastas straff, upprepade böter och fängelse, om de eller deras målsmän känna sig förpliktade att följa sin övertygelse? Att, på samma gång man erkänner samvetsprincipen, utesluta alla över tre år från densamma är en uppenbar, en ohållbar självmotsägelse.

2. *Från samvetsklausulen äro de värnpliktige uteslutna.* Vi behöva endast hänvisa till den allmänna vaccinationsvägran, som förekommit å våra lägerplatser, för att på det allvarligaste avråda från försöket att påtvinga våra värnpliktiga vaccination mot deras eget medgivande. Då samvetsprincipen med avseende på vaccinationen är erkänd, bör den gälla även de värnpliktige. Och absolut tvång över dessa i nämnda hänseende skulle utan tvivel medföra en menlig verkan på den allmänna disciplinen inom armén.

3. *Från samvetsklausulen äro uteslutna alla medborgare i händelse av påbud om vaccination vid epidemi.* Något tvång vid epidemi bör först och främst kunna anses alldeles överflödigt, då erfarenheten visat, att de allra flesta i förskräckelsen låta vaccinera sig frivilligt. Men det fåtal, som även i sådant fall undandrag sig vaccination, har givetvis därigenom alldeles avgjort ådagalagt sin övertygelse om att de icke anse vaccinationen vara för dem ofarlig. Dessa kunna åläggas särskild isolering. Man skulle väl också kunna säga, att de ovaccinerade endast äro farliga för sig själva och icke för de vid epidemien nyvaccinerade, som ju skola vara »absolut skyddade». Men om de förstnämnda anses vara farliga för de senare, så visar detta en svag tro på vaccinationens skydd.

4. *Den föreslagna samvetsklausulen hänskjuter det faktiska avgörandet till medicinalstyrelsen.* Detta måste anses såsom synnerligt olämpligt. Medicinalstyrelsen har nämligen visat sig oförstående för samvetsskäl, då den uppsatte förslaget till vaccinationslag. Denna styrelse har ävenledes vid alla de ansökningar, som hittills gjorts om befrielse, konsekvent avstyrkt varje undantag från vaccinationsplikten. Därtill kommer, att två medlemmar av styrelsen reserverat sig mot varje undantag från vaccinationstvånget.

Med hänsyn till dessa omständigheter är det tydligt, att en samvetsklausul, där avgörandet faktiskt lägges i medicinalstyrelsens hand, är nästan sämre än ingen. Ty den skulle föranleda människor att hoppas på befrielse och för den skull underkasta sig de besvärligheter, som den föreslagna klausulen förordar. Men det kan ej gärna vara tvivelaktigt, att nästan alla skulle komma att se sig besvikna i sina förhoppningar.

5. *Såsom samvetsskäl antages endast det fall, att den, som begär befrielse, anför fall av vaccinskada.* Visserligen möter väl icke svårighet att finna fall, då vaccinationen medfört menliga verkningar. Och om var och en, som kunde påvisa något sådant fall — t. ex. inom det vaccinationsdistrikt, där han är bosatt eller varit bosatt — också verkligen bleve *garanterad* möjlighet till befrielse, så kunde en klausul med sådan förutsättning möjligen vara antaglig. Men någon sådan garanti finnes icke i förslaget, icke ens med avseende på barn under tre år.

Samvetsbetänkligheter kunna emellertid grunda sig icke blott på erfarenheten, att vaccinationen i ett och annat fall åstadkommer uppenbar skada, utan även på övertygelsen, att vaccinationen i sig själv verkar menligt på hälsotillståndet. Ingen kan bevisa, att så icke kan vara fallet. Men ännu mera: Samvetsbetänkligheter kunna även bestå i övertygelsen, att hela läran om vaccinationen är en villfarelse, som uppehålles genom vilseledande framställningar. Och detta skäl för införandet av en verklig samvetsklausul anse vi vara mycket tungt vägande. Vaccinationstvängets motståndare ha även fått det kraftigaste stöd för denna uppfattning genom den behandling vaccinationsfrågan fått redan i medicinalstyrelsens betänkande och ytterligare genom riksdagsförhandlingarne föregående år.»

Motionärerna uttala vidare, att »nödvändig förutsättning för antagandet av en så rigorös vaccinationslag som den föreslagna, med en så verkningslös befrielseklausul, som den för årets riksdag framlagda», vore att en verklig *allsidig* utredning föregått och givit lagens nödvändighet till resultat. Motionärerna göra gällande, att den förebragta utredningen brustit härutinnan, i det att statistiska fakta och data, som tala mot vaccinationstväng, blivit utan giltiga grunder förbigångna. Såsom stöd för denna kritik åberopas en vid motionen fogad tryckt bilaga, innefattande en av »Förbundet mot vaccinationstväng» föranstaltad utredning.

I tvänne andra motioner, av herr *Bäckström*, II:227, och av herrar *Vennerström* och *Eriksson* i Grängesberg, II:228, har, med godtagande av förslaget allmänna princip rörande lagstadgat vaccinationstväng, den i förslaget upptagna samvetsklausulen kritiserats och yrkande framställts

om lättnader såväl i fråga om kravet på den avgivna förklaringen som i fråga om det föreskrivna förfarandet för befrielses ernående.

Herr Bäckströms motion.

Herr *Bäckström* yrkar i sin motion:

»att riksdagen, med anledning av förevarande proposition nr 32 måtte, om däruti framlagda lagförslag annars antages, med avslag å § 5 mom. 3 i samma lagförslag besluta om antagande av en s. k. samvetsklausul, som utan besvärligt och kostsamt förfarande öppnar möjlighet till undantag från ympning av barn för föräldrar och målsmän, vilka kommit till en allvarlig och grundad uppfattning om skyddskoppypningens menlighet för barnets hälsa.»

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört:

»I uti Kungl. Maj:ts proposition nr 32 framlagda förslag till lag om skyddskoppypning har 'för att', såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrar, 'med större utsikt komma till ett praktiskt resultat beträffande denna viktiga lagstiftning' frågan om införande av en s. k. samvetsklausul upptagits. Detta får väl tolkas så, att man numera kommit till insikt om, att de krafter, som påyrkat dess upptagande, ändock betyda så mycket, att kravet måste beaktas. Till och med kungl. medicinalstyrelsen, som hållit så hårt på tvångsvaccinationen, måste medgiva, att 'då man här rör sig på ett så ömtåligt område som det, vilket behärskas av föräldrars känslor för sina barn, torde det vara försvarligt, om man i ett fall som detta i viss mån låter sakskaalen vika för känslskaalen'.

Men vad giver man då uti den nu föreslagna s. k. samvetsklausulen, som skulle visa någon hänsyn för om vaccinationens gagn mera misstroagna föräldrar och deras känslor för sina barn? Svaret återfinnes i § 5 mom. 3 uti nämnda kungl. proposition åtföljande förslag till lag om skyddskoppypning, vilket har följande lydelse:

'Säger sig någon, som är ansvarig för barns befordran till ympning enligt 2 §, hysa farhåga för, att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej är blott tillfällig, och måste det med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter antagas, att sådan farhåga har sin grund i personlig erfarenhet om något fall av dylik ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn, må, i den ordning nedan sägs, barnet undantagas från ympning enligt nämnda §.

Den, som av nu nämnd anledning vill hava barn undantaget från ympning, göra skriftligen ansökning därom hos medicinalstyrelsen senast under det kalenderår, då barnet fyller 3 år. Innan ansökningen göres, åligger det sökanden att personligen inställa sig i Stockholm inför överståthållarämbetet, i annan stad inför magistraten och på landet hos kronofogden i orten samt förebringa utredning angående skälen för sina betänkligheter mot ympningen. Protokoll skall föras över vad vid sökandens inställelse förekommit, och har sökanden att vid sin ansökning foga utdrag av detta protokoll.

Finner medicinalstyrelsen vid prövning av ansökning, som rätteligen skett, sådana skäl icke vara förebragta, att undantagande från ympning må meddelas, har styrelsen att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning'.

Enligt hr statsrådets uttalande skulle detta stadgande innebära, att undantagande från ympning av barn skulle kunna ske, om vederbörande föräldrar eller målsmän kunna till stöd för sin uppfattning om ympningens menliga följder 'åberopa sin egen erfarenhet om ett inträffat fall, där en viss grad av sannolikhet talar för att skada i följd av ympning uppkommit'. Medgivnas måste, att ovan anförda moment jämfört med nyss citerade uttalande, i första ögonblicket synes i icke ringa mån öppna möjlighet för undantagande från ympning av barn, när föräldrar eller målsmän så anse nödvändigt.

Men då man så tänker på konsekvenserna av stadgandet om ansökning hos medicinalstyrelsen och om att person, som vill ha barn undantaget från ympning, före ansökning härom måste personligen inställa sig 'på landet hos kronofogden i orten samt förebringa utredning angående skälen för sina betänkligheter mot ympningen' m. m., börjar man märka, att garantierna för den obligatoriska skyddsköppymypningen avfattats så, att den föreslagna s. k. samvetsklausulen, särskilt för vidsträckt och glest befolkad landsbygd med stora avstånd och brist på kommunikationer, i synnerhet som förhållandena äro i Norrland, blir så gott som meningslös. Man behöver blott erinra om, att avståndet till fogden i orten kan utgöra ända upp till 10 och 15 mil och däröver. Och man står spörjande, huru herr civilministern verkligen kunnat föreslå för den stora allmänheten så krävande och besvärliga, för att icke säga omöjliga garantistadganden, som stå i fullständig motsats till hans egna ord om lagförslaget: 'men hänsyn bör härvid också tagas till att allmänheten icke betungas mer än ouudgängligt'. Ty detta uttalande måste väl få antagas åsyfta alla landets medborgare och främst de mindre bemedlade och i övrigt missgynnade.

Jämför man sedan herr statsrådets uttalanden om innebörden av den föreslagna samvetsklausulen med ett par punkter om samma sak uti medicinalstyrelsens utlåtande, inser man, att här kan till fullo tillämpas: vad den ena handen ger, det tar den andra tillbaka; ty i nämnda utlåtande framhålles, att med den föreslagna formuleringen 'är emellertid sörjt för, att de, och endast de, föräldrar och målsmän, erhålla dispens, som styrka, att deras farhågor för, att barnet skall tillföras ohälsa genom ympningen, grunda sig på upplevda eller självständigt iakttagna omständigheter.

Genom bestämmelsen att anmälan om dispens skall ske, innan barnet fyllt 3 år, och med det jämförelsevis besvärliga förfarande, som erfordras för dispens erhållande, kan man också hoppas, att framställningar om undantag icke komma att göras utan efter moget övertvägande och i fall av mera djupt rotad övertygelse.'

Ja, medicinalstyrelsen kunde gärna ha sagt, att med det besvärliga förfarande, som erfordras för dispens, bleve det helt enkelt omöjligt för det stora flertalet bland dem, som efter moget övertvägande och av djupt rotad övertygelse ville ha sina barn undantagna från ympning, att ens försöka göra framställningar i sådant syfte, särskilt då allmänheten vet, att det är just samma myndighet, som ger förutnämnda utläggning, som skall pröva ansökning om undantag från ympning.

Skulle någon det oaktat förhoppningsfullt vilja tro, att vid en blivande tillämpning av den föreslagna samvetsklausulen någon hänsyn till föräldrars känslor för sina barn skulle visas, torde medicinalråden Bismarks och Sederholms till kungl. propositionen fogade reservation så tydligt säga ifrån om den reella innebörden av mom. 3 i § 5 av lagförslaget i fråga, att någon tvekan icke bör förefinnas om att formuleringen avser praktiskt taget absolut vaccinationstvång och ingenting annat. Nämnda medicinalråd äro ju också uttolkare av lagförslagets innebörd, och de uttala oförbehållsamt, 'att det stora flertalet sådana fall (ansökningar om undantag från ympning) vid närmare granskning skola befinnas icke vara av i lagförslaget avsedd art. Antalet barn, som på grund av förslagets bestämmelser skulle komma att undantagas från ympning, bleve sannolikt helt obetydligt. Den praktiska följden av förslagets antagande torde därför kunna misstänkas huvudsakligen bliva ökade utredningar med ökat skrivarbete. Missnöje bland dem, vars ansökningar avslås, torde icke heller utebliva.'

Var och en, som i denna sak verkligen önskar något hänsynstagande till föräldrars känslor för sina barn, måste vara nämnda medicinalråd mycket tacksam för att de i det anförda talat rent språk. Och

deras sluterinran om att medgivande till ytterligare undantag från ympningsplikt utöver vad som innefattas uti lagförslagets § 5 mom. 2 synes dem obehöfligt visar, att den föreslagna s. k. samvetsklausulen knappast är att likna vid något annat än en i första ögonblicket tilltalande etikett, som anbragts för att häva andra kammarens förut avvisande hållning till en motbjudande tvångslag, som tusen och åter tusen upplysta svenska medborgare anse barbarisk och grym. Ty åberopade medgivande har följande lydelse:

Från skyddskoppympling skall den undantagas, som vederbörande ympare, där han äger behörighet att utöva läkarkonsten, å ympnings- eller besiktningsmöte eller eljest vid av honom företagen undersökning finner till följd av sjukdom eller sjukdomsanlag eller allmän svaghet kunna komma att erhålla men av ympningen eller beträffande vilken i sådant hänseende företes läkarintyg, avfattat enligt av medicinalstyrelsen meddelade föreskrifter.

Undantagande från ympning gäller för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt föreligger och förlängt undantagande från ympning sökes, skall undersökning ånyo ske eller nytt läkarintyg företes om förhållande, som förut nämnts.'

Ett medgivande av detta slag måste tvärtom, särskilt för nordliga Sverige, där avståndet till närmaste läkare ej sällan är 5 till 10 mil och däröver, stundom genom väglös mark, bliva så gott som värdelöst, synnerligast som barnets hälsotillstånd skall årligen, så länge undantag från ympning önskas, undersökas av läkare.

När man sammanställer det ena med det andra uti ifrågavarande lagförslag, måste man, ehuru icke principiell motståndare till vaccinationen, förvänta, att riksdagen, då det gäller ett för samvetsfrihetens värn och för kommande släktens uppväxt till kraft och hälsa så ingripande lagförslag, icke skall låta påverka sig av, låt vara i bästa mening framlagda, smidiga och snärjande formuleringar, utan som förutsättning för lagens antagande kräva en samvetsklausul, som i enkla, klara och bestämda ordalag och utan föreskrifter om ett besvärligt och kostsamt förfarande öppnar möjlighet till undantag från ympningsplikt å barn för föräldrar eller målsmän inom alla samhällslager och landsändar, som på för dem avgörande skäl avgiva försäkran på heder och samvete, att de anse skyddskoppymplingen kunna medföra skada för barnets hälsa.»

Herrar *Vennerström* och *Eriksson* i Grängesberg hemställa i sin motion i förevarande del,

Herrar Ven-
nerströms och
Eriksons
motion.

att i förslagets 2 § måtte infogas ett 2 mom. av följande lydelse:

»2 mom. Ympningsplikt enligt 1 mom. föreligger icke i de fall, att den, som är ansvarig för barns befordrande till ympning inom tiden för ympningspliktens fullgörande vid personlig inställelse, i Stockholm hos överståthållareämbetet, i annan stad hos magistraten och på landet hos kronofogden eller länsmannen i orten, avgivit skriftlig försäkran på heder och samvete, att han anser skyddskoppymplingen kunna medföra skada för barnets hälsa, därjämte bifogande intyg av tjänsteläkare inom distriktet, att han vid personlig inställelse med denne rådgjort om sina betänkligheter»;

att i följd härav 5 § 3 mom. allenast skulle innehålla en hänvisning av följande lydelse:

»3 mom. Undantagande från ympning medgives som i 2 § 2 mom. sägs»;

varjämte erforderliga redaktionella följdändringar skulle vidtagas i 3 §:ns ingress ävensom i 15 § 1 mom.

Till stöd härför anföra motionärerna:

»När Kungl. Maj:ts proposition om ny vaccinationslag 1915 föll i riksdagens andra kammare, var anledningen förnämligast den, att varken Kungl. Maj:ts proposition eller särskilda utskottets tillstyrkande förslag tog någon som helst hänsyn till det starka kravet på lättnader i vaccinationstvånget. Såväl av motionärer inom riksdagen som av reseranterna Hult och Vennerström inom särskilda utskottet framfördes förslag om införande av en s. k. samvetsklausul, varigenom föräldrar med en fast rotad övertygelse om, att vaccinationen kunde medföra fara för deras barns hälsa, skulle kunna befrias från vaccinationspliktens fullgörande. Särskilda utskottets majoritet fäste emellertid intet avseende vid denna hemställan. Ett genomläsande av andra kammarens förhandlingar vid vaccinationslagens avgörande ger oförtydligt vid handen, att lagens fall förorsakades av att förslaget om en samvetsklausul under en eller annan form icke accepterades av dem, som påyrkade det strängaste vaccinationstvång.

I den nu till 1916 års riksdag framlagda propositionen nr 32 om ny vaccinationslag har ock statsrådet och chefen för civildepartementet erkänt riktigheten av ovanstående. Trots sin i riksdagen år 1915 ut-

tryckligen deklarerade motvilja mot en samvetsklausul av vad slag det vara må, har han nu ändock i Kungl. Maj:ts proposition infört en sådan. Detta tillmötesgående är dock icke mycket värt. En verklig samvetsklausul hade andra kammarens majoritet icke heller anledning att vänta, då herr statsrådet och chefen för civildepartementet i fjol i riksdagen förklarade, att samvetsbetänkligheterna enligt hans mening saknade varje reell grund och över huvud taget voro uppkonstruerade. Den nu av Kungl. Maj:t föreslagna samvetsklausulen är för anhängarna av minskat vaccinationstvång absolut otillfredsställande. Den synes utslutande vara skriven med sikte på önskvärdheten av att inom andra kammaren locka över nätt och jämt så många röster, som behövas för att Kungl. Maj:ts förslag skall upphöjas till lag. Departementschefen medger själv, att han upptagit frågan om införande av en samvetsklausul enbart för att nå ett 'praktiskt resultat' med vaccinationslagstiftningen.

Tillmötesgåendet mot de samvetsbetänkliga föräldrarna kunde icke vara mindre. En av riksdagens ledamöter, själv ivrig anhängare av tvångsvaccinationen, yttrade efter genomläsande av propositionen, att Kungl. Maj:ts samvetsklausul var en humbugsklausul. Hans uppfattning torde ha träffat sanningen ganska nära. I varje fall är samvetsklausulen i Kungl. Maj:ts redigering en trasselklausul, som icke medför den ringaste lättnad för största antalet verkligt samvetsömma. Den är absolut oantaglig och motsvarar icke ens tillnärmelsevis andrakammaremajoritetens uppfattning.

Man måste resa opposition mot densamma redan därför, att den icke erkänner det berättigade i den princip, som samvetsklausulens förslagsställare förfäktat. Inom medicinalstyrelsen är man enig om att stämpla fordran på en samvetsklausul såsom i princip ohållbar. På samma sträng spelar även departementschefen i sin motivering. Mot denna tvångsåskådning måste alltjämt energiskt hävdas, att införandet av en samvetsklausul är principiellt fullt berättigat. Medicinalstyrelsens och departementschefens ståndpunkt vore oangriplig, om de kunde försäkra varje far, som låter vaccinera sitt barn, att vaccinationen i och för sig icke kan medföra någon som helst fara. En sådan försäkran kunna de icke avlämna. Departementschefen nödgas på ett ställe i motiveringen tala om vaccinationens 'relativa ofarlighet'. Han säger icke 'absoluta ofarlighet', medger alltså, att en viss fara föreligger. På ett annat ställe talar departementschefen om vaccinationens 'i allmänhet ofarliga förlopp'. Han säger icke 'alltid ofarliga förlopp', med-

ger alltså ännu en gång, att vaccinationsingreppet medför fara, låt vara liten.

Likaså har medicinalstyrelsen i sin till 1915 års proposition fogade utredning nödgats erkänna, att vaccinationen, till och med med animal lymfa, kan åstadkomma skada, i värsta fall döden. De från landets läkare infordrade utlåtandena lämna talrika exempel på sådana sjukdomar, som obestridligen vållats av vaccinationen, och även dödsfall inrapporteras av läkarna själva. Då så är förhållandet, kan man svårigen förstå, hur det kan förnekas, att samvetsklausulen har ett principiellt berättigande. När läkarne icke kunna taga på sitt ansvar en försäkran, att vaccinationen är absolut ofarlig för hälsa och liv, så har man just från läkarehåll lagt en stark saklig grund under samvetsklausulen. Man fordrar därför icke för mycket, om man begär, att införandet av samvetsklausulen i vaccinationslagen skall åtföljas av ett uttryckligt erkännande, att den princip, varpå den vilar, är riktig.

Kungl. Maj:ts samvetsklausul är alldeles för *trång*. Vid strävandet att forma den så, att den icke blir en slöhets- och liknöjdhetsklausul, har Kungl. Maj:t gått för långt och slagit över till en motsatt ytterlighet. Befrielse blir möjlig att uppnå endast för dem, vilkas övertygelse om vaccinationens faror är grundad på egen personlig erfarenhet om något fall av ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn. Blott den, som kan peka på upplevda eller självständigt iakttagna omständigheter, har hopp om att erhålla dispens från vaccinationsplikten. Kungl. Maj:t har icke tagit i betraktande, att övertygelsen om vaccinationens fara kan grundas på helt andra skäl, som äro fullt ut lika så respektabla. Personer finnas, som icke på grund av egen iakttagelse men på grund av djupa och samvetsgranna studier i vaccinationsfrågan ha blivit bestämda motståndare till vaccinationstvänget. Dessa personers åskådning är ännu fastare rotad än deras, som bygga endast på en isolerad personlig iakttagelse. Det är icke rättfärdigt att skjuta samvetsbetänkligheter av denna art åt sidan och vägra att taga någon som helst hänsyn till dem.

I samband härmed kan mot Kungl. Maj:ts samvetsklausul anmärkas det egendomliga i att kravet på personlig kännedom om något fall, då vaccinationen med stor visshet kan antagas ha skadat det vaccinerade barnet, uppställas som förutsättning för befrielse. Finnes ett sådant fall, så bör väl dess kraft som förutsättning för befrielsen vara precis lika stort, oavsett huruvida den befrielsesökande personligen iakttagit detsamma eller ej. I detta avseende kan en hänvisning göras till det uttalande, i vilket medicinalrådet Bismark med instämmande av medi-

cinalrådet Sederholm, vilka äro motståndare till alla samvetsklausuler, kritiserar den av Kungl. Maj:t föreslagna. De säga: 'förfäktarna av en samvetsklausul enligt engelskt mönster skola helt visst icke underlåta att framhålla det egendomliga uti, att personlig erfarenhet av fallet i fråga skall uppställas såsom villkor för undantag från ympning, då väl huvudsaken bör anses vara att ett fall inträffat, som uppfyller de nämnda fordringarna och därför enligt förslaget kan godkännas såsom grund för ansökan om undantag. Av mera underordnad vikt är väl, om den besökande haft tillfälle att skaffa sig personlig kännedom av fallet eller, om han fått sin kännedom därom t. ex. ur en medicinsk facktidskrift eller en offentlig handling. För min del kan jag icke annat än erkänna det berättigade i en sådan uppfattning. Är ett fall av ohälsa i samband med ympningen av den art, att det anses böra vara giltig grund för meddelande av undantag från ympning i ett fall, så är det tämligen svårt att förstå, varför det icke skulle anses böra ha samma verkan i ett annat fall'.

Logiken i detta uttalande torde icke av någon kunna bestridas. Ord för ord kan medicinalråden Bismarks och Sederholms kritik av Kungl. Maj:ts samvetsklausul underskrivas av dem, som i motsats till herrar Bismark och Sederholm önska en verklig samvetsklausul. Det samma är förhållandet i frågan om herrar Bismark och Sederholms anmärkning, att bestämmelsen om att ansökning om befrielse skall vara gjord inom tre år efter ett barns födelse har till följd, att en person, som först *efter* sagda tid får personlig kännedom om ett fall av ohälsa i samband med vaccinationen, berövas möjligheten till befrielse. Det måste anses som en uppenbar orättvisa, att dessa personer icke tillerkännas samma undantagsförmån som de, vilka *före* sagda tid ha personlig vetskap om något inträffat fall av föreskriven natur.

Kungl. Maj:t lägger faktiskt rätten att meddela befrielse i *medicinalstyrelsens* hand. Därigenom kommer säkerligen befrielse att meddelas blott i ytterst sällsynta undantagsfall. Medicinalstyrelsen i dess helhet har deklarerat sig vara principiell motståndare till samvetsklausulen. Några medicinalråd ha ej ens velat böja sig för den politiska nödvändigheten. Vilket hopp om befrielse kunna föräldrar hysa, då det faktiska avgörandet sker inom medicinalstyrelsen? Så gott som intet. Det antal barn, som kommer att undantagas från ympning, bleve säkert mycket, mycket obetydligt. I praktiken komme klausulen att ha mycket minimal betydelse för de verkligt samvetsömma föräldrarna. Klausulen skulle ingiva dem alldeles obefogade förhoppningar, vålla dem en massa besvär och utgifter i onödan och slutligen frammana en

ännu starkare förbittring mot vaccinationstvånget än den som redan finnes. Medicinalstyrelsen jämte de lokala myndigheterna, som få med befrielseansökningarna att skaffa, skulle av Kungl. Maj:ts klausul vållas en myckenhet arbete och bråk, även detta utan resultat.

Vid strävandet att skapa en annan samvetsklausul än Kungl. Maj:ts kan man välja olika vägar. I den Hult-Vennerströmska reservationen föreslogs vid 1915 års riksdag, att befrielse från vaccinationsplikten skulle lämnas, om en på heder och samvete avgiven deklaration om samvetsbetänkligheter personligen överlämnades till pastor i församlingen. Från andra håll har man tänkt sig, att inlämnandet skulle ske till skolrådet, någon lagens representant o. s. v.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att sökanden först skall personligen inställa sig, i Stockholm inför överståthållareämbetet, i annan stad inför magistraten och på landet hos kronofogden i orten. Det torde vara skäl att här följa Kungl. Maj:ts förslag och yrka, att den personliga inställelsen bör ske inför en lagens representant. Både den engelska och den skottska samvetsklausulen föreskriva ock, att hänvändelse bör göras till en lagens representant. När det gäller att avlämna en deklaration på heder och samvete, har man givetvis mycket större respekt för en lagens representant än för någon annan. Dock torde det vara skäl föreskriva, att på landsbygden deklarationen inlämnas antingen till länsmannen eller kronofogden. I vissa delar av landet äro nämligen avstånden till kronofogden så stora, att det ställer sig hart när omöjligt för en sökande att inställa sig inför honom. Men blott i detta stycke synes det lämpligt att följa Kungl. Maj:t. Den engelska och skottska lagen föreskriver, att myndigheterna icke äga betvivla god tro hos den som avgiver förklaring. Samma bestämmelse bör införas i den svenska samvetsklausulen. Genom kravet på *personlig* inställelse bryter man väsentligen av udden av påståendet, att samvetsklausulen skulle tillåta de lata och bekvämliga att slinka med i de verkligt samvetsbetänkliges skara.

Till yttermera visso kan ännu en garanti skapas. Från motståndarna till en samvetsklausul invändes även, att ren okunnighet eller en tillfälligt uppagiterad fanatism kan vara orsaken till ovilligheten att låta barnen underkastas vaccination. För att undvika denna olägenhet bör man laga så, att den, som vill ha befrielse för sina barn, får av läkare upplysning angående vaccinationsfrågan. Denna garanti åstadkommes genom att i samvetsklausulen införa en bestämmelse, att den sökande, då han hos vederbörande lämnar en deklaration på heder och samvete, även måste inlämna ett intyg från *distriktets tjänsteläkare*, att

han dessförinnan med denne *vid personligt besök rådgjort om saken*. Genom skapandet av dessa dubbla hinder torde det allt övervägande flertalet icke verkligt samvetsömma gallras bort på samma gång de verkligt samvetsömma erhålla befrielse.

Därför tillåta vi oss föreslå en i denna riktning formulerad samvetsklausul. Den infogas som ett *moment 2* till § 2 och föranleder även ett annat *moment 3* till § 5 än det Kungl. Maj:ts proposition innehåller».

Slutligen hava herrar *Almer* och *C. Eklundh* i sin motion, I: 95, i förevarande del hemställt,

Herrar Almers
och C. Eklundhs
motion.

att riksdagen måtte för sin del ur förslaget utesluta mom. 3 i 5 §.

Till stöd härför har anförts:

»Beträffande mom. 3 § 5 (s. k. samvetsklausulen) anse vi densamma såsom obehövt helt böra utgå. Den är endast vetenskapens kompromiss med det politiskt möjliga, och den öppnar möjligheterna på vid gavel för mycket trakasseri och godtycklighet. Rätten för vederbörande att mot läkarebetyg bliva befriad för ett år i sänder är en tillräcklig garanti mot den fara, som från vissa håll förmenas föreligga. Ser man på resultatet av samvetsklausulen i länder, där den införts, finner man lätt, att spåren avskräcka. Härutinnan hänvisa vi närmast på den utredning som utförts av medicinalstyrelsens hälsovårdsbyrå, samt i övrigt till medicinalrådet Bismarks uttalande till medicinalstyrelsens protokoll. (Bil. A och B till den kungl. propositionen.)»

Utskottets yttrande.

I likhet med särskilda utskottet vid 1915 års riksdag finner utskottet vikten och betydelsen för vårt land av en så allmänt och fullständigt som möjligt genomförd skyddskoppympling vara genom den i ärendet tidigare förebragta utredningen till fullo ådagalagd; och vill utskottet i allt väsentligt återropa vad särskilda utskottet i sitt här ovan intagna yttrande därom uttalat. Mot den förenämnda utredningen hava från vaccinationens motståndare framförts talrika sifferuppgifter från skilda länder, vilka förmenats utvisa, *dels* att infört ympningstvång icke förmått skydda vederbörande land från koppsmitta, och *dels* att underlåten ympning icke medfört de befarade vådorna. Men i den mån ifrågavarande sifferuppgifter verkligen äro så bestyrkta, att avseende vid dem rimligen bör fästas, eller de icke rent av äro bevisligen oriktiga — något som i

Vaccinations-
tvång.

stor utsträckning befunnits vara fallet — synas i allt fall de å desamma byggda slutsatserna i väsentlig mån bero av förbiseende av tvenne för frågans bedömande högst viktiga moment. Å ena sidan kräver nämligen ett beslut om införande av allmänt ympningstvång i ett land, där ympning förut endast ofullständigt förekommit, i regeln en avsevärd tid för sitt realiserande. Jämväl i de fall, där beslutet verkligen avsett ympning även av den redan vuxna befolkningen och icke endast barn, gäller detta, beroende på tillgång till ympämne, den energi, med vilken beslutet genomföres, den likgiltighet eller ovilja, som därvid är att övervinna o. s. v. Siffror, som utvisa, att ännu ett antal år efter beslutet om vaccinationstvång en koppepidemi av avsevärd omfattning kunnat utbryta, äro således icke i och för sig något bevis för ympningens oförmåga att skydda. Å andra sidan kan naturligen ej heller, beträffande ett land, som övergått från fullständigt till ofullständigt ympningstvång, den omständighet att efter övergången ett antal år förflutit, som visa gynnsamma siffror både för vaccinerade och ovaccinerade, i och för sig tillmätas någon verklig beviskraft. Först i händelse en allvarlig koppepidemi under ifrågavarande tidrymd utbrutit, vinnes verklig erfarenhet om vilka verkningar den inträdda förändringen medför. Således kunna t. ex. de i bilaga till den kungl. propositionen anförda engelska siffrorna icke i *detta* hänseende med någon framgång åberopas, ty såsom den engelska högsta hälsovårdsmyndigheten framhållit, har landet under de senare åren icke varit underkastat det prov, en koppepidemi innebär».

Ytterligare bekräftelse för uppfattningen av vaccinationens betydelse i kampen mot smittkopporna vinnes, enligt utskottets mening, av vissa erfarenheter, som gjorts under det nu pågående världskriget. Enligt vad man med visshet känner, har under kriget skyddskoppymplingen energiskt genomförts inom såväl de tyska och österrikiska som de franska och engelska arméerna samt enligt vad som uppgivits, ehuru en närmare kunskap om förhållandena icke stått att vinna, jämväl inom de ryska. Anledningen är uppenbar. Erfarenheterna från föregående krig hava lärt, vilka faror försummelser härutinnan kunna medföra. Följden av de företagna åtgärderna har också, enligt vad för utskottet tillgängliga berättelser av kompetenta personer, som ingående studerat förhållandena, utvisa, blivit, att smittkopporna inom arméerna varit under kriget praktiskt taget borta. Såvitt känt är, har ingen smittkoppsepidemi uppträtt inom de kämpande arméerna; blott enstaka sjukdomsfall hava förekommit.

Inom den civila befolkningen hava förhållandena på sina håll gestaltat sig annorlunda.

I Tyskland, där skyddskoppymningen är synnerligen väl genomförd, förekommo bland den civila befolkningen under år 1915 150 och bland krigsfångar 12 sjukdomsfall. I Frankrike, där skyddskoppymningen under de senare åren med kraft genomförts, torde smittkopporna likaledes jämväl inom den civila befolkningen hava uppträtt endast sporadiskt; exakta siffror hava ännu ej varit tillgängliga. I Österrike åter, där ympningstvång för den civila befolkningen icke finnes, anmäldes där- emot under år 1915 ej mindre än 25,319 smittkoppsfall; de flesta av dessa inträffade i trakterna av rysk-österrikiska gränsen och till vida övervägande del bland den civila befolkningen. Men även i Wien hade redan under tiden från krigets utbrott till omkring 1 juni 1915 inträffat över 1,500 smittkoppsfall, därav endast 71 bland de där förlagda stora truppmassorna.

Även i fråga om samvetsklausul intager lagutskottet samma ståndpunkt som fjolårets särskilda utskott. Det låter sig icke förnekas, att det motstånd mot tvångsvaccinationen, som faktiskt föreligger, i vissa fall orsakats av en verklig, fast rotad övertygelse om vaccinationens hälsofarlighet. Men å andra sidan torde obenägenheten mot vaccinationen i blott alltför många fall bero på en uppagiterad, mer eller mindre tillfällig känslöstämning. Den nedgång i de vaccinerades antal, som de senare åren konstaterats, har säkerligen till icke ringa del sin grund jämväl i ren likgiltighet inför en fara, som förmenas vara imaginär, i obenägenhet att underkasta sig det besvär och de olägenheter, som kunna vara förenade med vaccinationen, samt i den på många håll gjorda erfarenheten, att vaccinationsskyldighetens fullgörande utan laga påföljd kunnat uraktlåtas. Det torde emellertid vara utomordentligt svårt, om ens möjligt att utfinna en anordning, genom vilken å ena sidan kravet på obligatorisk vaccinering av barn verkligen upprätthålles, men å andra sidan rätt till befrielse medgives i fall, där verkliga samvetsbetänkligheter föreligga, och endast i sådana fall. I det kungl. förslaget har man sökt lösa svårigheten genom att visserligen öppna möjlighet till dispens från ympningsplikt på grund av allvarliga betänkligheter, men endast för det fall, att dessa genom förebragt utredning visats grunda sig på personlig kändedom om ohälsa, som framträtt i samband med ympning av barn. Tillika har uppenbarligen avsetts, att det föreskrivna förfarandet i dispensärendet, på samma gång det giver garantier för nämnda utrednings tillförlitlighet, skall framstå såsom alltför besvär-

*Samvets-
klausul.*

ligt och ingivande ringa hopp om framgång för varje annan än den, som drives av verklig samvetsnöd.

Men det har synts utskottet, att de anmärkningar, som inom medicinalstyrelsen framförts mot det kungliga förslaget bestämmelser i ämnet och vilka i ett flertal av de väckta motionerna ytterligare utvecklats, äro alltför tungt vägande, för att den föreslagna utvägen skulle kunna accepteras. Sålunda framstår det såsom något i hög grad stötande, att befrielse skall kunna vinnas av den som förmår åberopa och styrka personlig kännedom om fall av vaccinskada, men däremot icke av den, som vunnit dylik kännedom t. ex. ur en medicinsk facktidskrift eller offentlig handling. Och lika litet tillfredsställande är, att den, som icke förrän hans barn redan uppnått tre års ålder blivit i tillfälle att åberopa sådan personlig erfarenhet, blott och bart av detta skäl skulle berövas en — enligt hans sätt att se — förmån som eljest tillkommit honom. Tvivelsutan skulle det ock i praktiken ofta ställa sig synnerligen svårt att förebringa erforderlig utredning av den art förslaget kräver. Det ligger därför nära till hands att antaga, att i ett stort antal fall ansökningarna bleve fruktlösa och anordningen endast komme att förorsaka bittra missräkningar för de sökande, som utan resultat underkastat sig ett besvärligt och omständligt förfarande, samt en härav alstrad misstämning mot den tillämpande myndigheten.

Dessa brister, vilka för utskottet utgöra ett bestämt hinder för tillstyrkande av ifrågavarande bestämmelser, i det skick de framträda i det kungliga förslaget, hava vidare synts utskottet icke vara av beskaffenhet att kunna genom lämpliga modifikationer i någon mera avsevärd mån undanröjas. De torde nämligen väsentligen bero icke av ett mindre lyckligt genomförande av det fullföljda uppslaget, utan av en grundbrist, som vidlåder detta uppslag självt. Finner man upprätthållandet av tvångsprincipen vara ur allmän hälsovårdssynpunkt nödvändigt, men det oaktat tror sig böra låta en subjektiv uppfattning om vaccinationens skadlighet hos den för ympningspliktens fullgörande ansvarige grunda rätt till befrielse, så drives man antingen till en lösning, enligt vilken villkoren för befrielse i sakligt och formellt avseende ställas så stränga, att medgivandet ter sig såsom dels orättvist, dels skäligen värdelöst, eller ock till en lösning, som allvarligen sätter själva syftet med lagstadgat ympningstvång i fara att förfelas.

Det sistnämnda bleve enligt utskottets mening uppenbart följden, därest en samvetsklausul skulle införas av den typ, som herr Bäckströms motion synes avse, och som i herrar Vennerströms och Erikssons i Grängesberg motion blivit utformad. Enligt sistnämnda motionärers

yrkande skulle en på heder och samvete avgiven skriftlig försäkran, att avgivaren anser vaccinationen kunna skada barnets hälsa, vara till fyllest för vinnande av befrielse. Men då det nu knappast från något sakkunnigt håll bestrides, att fara för menlig påföljd icke är absolut utesluten — låt vara att densamma med ett omsorgsfullt handhavande av skyddskoppymningen nedbringas till ett minimum av risk, som förståndiga människor icke låta i andra livets förhållanden inverka på sitt handlingssätt — så öppnar en bestämmelse, sådan som den av motionärerna föreslagna, tydligen dörren för envar att undandraga sig vad lagen genom att ställa sig på tvångsprincipens ståndpunkt likvisst betraktar som en medborgerlig plikt. Om än åtskilliga i frågan mera likgiltiga icke skulle underkasta sig besväret av den av motionärerna fordrade personliga inställelsen först hos tjänsteläkare och därefter hos polismyndighet, så måste likvisst befaras, att en betänklig ofullständighet i ympningens genomförande skulle bliva följden. Ty en dylik samvetsklausul bleve uppenbarligen ett det yppersta underlag för fortsatt bedrivande av agitationen mot vaccination, och det kan tyvärr icke förväntas, att de av denna agitation påverkade skulle i tillräcklig omfattning hava sinnet tillgängligt för tjänsteläkarens upplysningar och föreställningar.

Utskottet har på grund av det anförda funnit sig böra, i likhet med fjolårets särskilda utskott, ställa sig avvisande mot upptagande i lagen av någon samvetsklausul av det ena eller andra slaget. Erkännandet av att det i samhällets bjudande intresse de enskilda pålagda ympningstvånget icke är fritt från varje risk, bör icke få leda till att vare sig direkt eller på omvägar ställa till den enskildes eget gottfinnande, huruvida han vill underkasta sig det påbjudna. Däremot bör det tydligen föranleda till allvarlig prövning, huruvida allt är gjort som rimligen göras kan för att avlägsna möjligheten av ogynnsamma påföljder av koppymningen. Desto mera maktpåliggande är detta, som den obenägenhet för vaccinationen, vilken framkallat kravet på samvetsklausul, ytterst torde kunna delvis härledas från att vaccinationen ej alltid handhafs med all den omsorg, som önskligt varit. Som bekant är det ock nuvarande vaccinationsreglementes brister i detta hänseende, som ursprungligen föranlett reformarbetet. Kungl. Maj:ts förslag erbjuder ock i detta hänseende åtskilliga högst beaktansvärda fördelar. Åldern, inom vilken barn skola vara ympade, har framflyttats från två till sex år. Uppskov med ympningen skall enligt förslaget medgivas i fall av sjukdom eller svaghet. Ympningen skall, så långt man funnit det utan stor olägenhet låta sig göra, verkställas av läkare och i regel utföras med animalt

*Hygieniska
förbättringar
i det kungl.
förslaget.*

ympämne. Emellertid vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke genom vissa ändringar i lagförslaget än större säkerhet skulle kunna vinnas för att vaccinationen, så långt på vetenskapens nuvarande ståndpunkt är möjligt, varder riskfri.

*Ympares
kompetens.*

I fjolårets kungl. proposition yttrar chefen för civildepartementet bland annat:

»Det torde av den förut lämnade redogörelsen otvetydigt framgå, att de olägenheter och sjukdomstillstånd av övergående natur, som kunna följa på en ympning, mindre ofta förekomma och bliva av mera ofarlig beskaffenhet, i den mån ympningen verkställes av fullt kompetenta ympare och animal vaccin användes.

Det torde också vara klart, att ympningen måste betraktas som ett kirurgiskt ingrepp, vilket kräver nära nog samma sakkunskap och noggrannhet som andra operationer, samt att ympning med animal vaccin erfordrar mera utbildad teknik och ställer större fordringar på ymparens utbildning, än om humaniserat ympämne användes.

För statsmakterna måste det vara en oavvislig plikt, när de påbjuda en tvångsvaccinering, framför allt då denna gives en sådan omfattning, som av medicinalstyrelsen ifrågasatts och av mig i det väsentliga förordats, att också träffa sådana anordningar, att denna ympning sker i den möjligast riskfria form.

Konsekvensen av allt detta borde vara ett stadgande om förbud för annan än läkare att befatta sig med skyddskoppypmpning. Nästan överallt i utlandet, där vaccinationstvång införts, är det också läkarna, och dessa allena, som utföra ympning.

Ehuru medicinalstyrelsen väl erkänt betydelsen av att skyddskoppypmpningen anförtros allenast åt läkare, har styrelsen dock ansett, att detta steg, med hänsyn till vårt lands förhållanden, icke nu kan helt uttagas. Efter ytterligare överläggning med medicinalstyrelsen har också jag kommit till den uppfattning, att ett ovillkorligt förbud för ympning genom annan än läkare skulle kunna medföra vissa svårigheter å en del orter. Men om således undantag från en regel, som helst borde helt upprätthållas, tillsvidare böra ifrågasättas, måste detta emellertid ske under starka garantier för att icke undantagen bliva regel.»

De av departementschefen uttalade betänkligheterna, om än beaktansvärda, synas dock ej utskottet vara av den tvingande art, att man för deras skull skall finna sig nödgad till en onekligen föga tillfredsställande avvikelse från principen, att endast den som äger behörighet att utöva läkarkonsten må utföra skyddskoppypmpning. Det torde, även utan en sådan avvikelse, med god vilja låta sig göra att jämväl i avlägsna

trakter anordna ympningsmöten i erforderlig utsträckning. Utskottet förbiser naturligen icke, att kostnaderna för vaccinationen genom den av utskottet ifrågasatta ändringen komma att ej oväsentligt ökas, såväl till följd av ökade dagtraktamenten och resekostnader, som ock därigenom att extra läkarekrafter måste anlitas på sina håll, där tjänsteläkarens tid icke kan tagas i anspråk för ympningen, i allt fall ej mer än delvis. Till frågan om kostnadsökningens storlek återkommer utskottet nedan.

För det fall, som i lagförslagets 4 § omförmäles — ympning vid inträffande epidemi — torde av praktiska skäl undantag böra göras; dock synes det icke utskottet nödvändigt att ens för nämnda fall gå längre än till ett medgivande att, där i dylika fall för viss ort saknas annan möjlighet att på tillfredsställande sätt ordna skyddskoppympningen, medicinalstyrelsen äger till ympare förordna medicine kandidat, som genomgått föreskriven undervisningskurs i skyddskoppympning.

I 9 § av förslaget stadgas, i överensstämmelse med vad medicinalstyrelsen hemställt, att skyddskoppympning skall ske med animal vaccin men att, där sådan vid något tillfälle ej står till buds i tillräcklig mängd, medicinalstyrelsen äger förordna, att ympning under iakttagande av vissa försiktighetsmått får ske jämväl med humaniserad lymfa. Dylik ympning skall dock endast få verkställas av läkare eller medicine kandidat, som genomgått föreskriven kurs i skyddskoppympning, och skall för ympningen erfordras särskilt medgivande av den ympningspliktige eller dennes målsman.

*Animal
vaccin.*

Om motsvarande bestämmelse i fjolårets förslag yttrade särskilda utskottet:

»I propositionen framhålles, att användande av humaniserad lymfa knappast komme att äga rum, om förslaget bleve lag, men att ensäkerhetsventil härvid erfordrades, för att man ej skulle bliva strandsatt i de sällsynta undantagsfall, då av en eller annan anledning animalt ympämne i tillräcklig mängd icke funnes tillverkat eller kunde från utlandet anskaffas.

Även efter utskottets uppfattning skulle det vara lyckligast, om användande av annan än animal vaccin kunde absolut förbjudas, men då medicinska myndigheter, härom åtsporda, förklarat sig icke kunna garantera, att under alla omständigheter animal vaccin i tillräcklig mängd skall kunna tillhandahållas, har utskottet icke kunnat förordna ett sådant förbud. Emellertid vill utskottet kraftigt framhålla önskvärdheten av, att förrådet av animal vaccin alltid hålles så stort, att det endast i sällsynta undantagsfall behöver ifrågakomma att använda annat ympämne.»

Enligt vad utskottet erfarit, lära emellertid numera förhållandena i fråga om vaccintillgång hava ytterligare förbättrats därhän, att, åtminstone såvitt angår den i lagförslaget föreskrivna ordinära vaccinationen, faran för brist på animal vaccin kan sägas vara praktiskt taget utesluten. Skulle i rena undantagsfall situationen bliva en annan, lära icke svårigheter möta att från andra länders ympanstalter erhålla det tillskott i animal lymfa, som möjligen kan erfordras. Endast för det fall att vid en inträffande epidemi mycket stora krav skulle komma att ställas på vaccintillgången i och för en mera allmän revaccinering, torde det vara nödvändigt att fortfarande bibehålla den omförmälta säkerhetsventilen.

I anslutning till vad nu uttalats rörande fordringarna å ympares kompetens ävensom å använt ympämne, har utskottet föreslagit ändringar i 7, 8 och 9 §§ av det kungl. förslaget.

Genomföras dessa ändringar och läggas dessa till de övriga betryggande anordningar, som i det kungliga förslaget innehållas, synes det utskottet, som om befogade klagomål över vaccinationens handhavande knappast mera skulle behöva förekomma. Utskottet förutsätter, att närmare föreskrifter rörande ympämnens handhavande och förvaring samt vad ympnings- och besiktningsförrättare hava att iakttaga komma att utfärdas till ytterligare betryggande, såväl att de anbragta skyddskopporna »slå an», som att skadliga biverkningar, i den mån det står i mänsklig förmåga, uteslutas. Men utskottet har ansett det vara på sin plats, att i själva lagen hänvisning lämnas till de föreskrifter av mera generell giltighet i dessa hänseenden, vilka det enligt utskottets mening lämpligen bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

I enlighet härmed har utskottet utarbetat ett stadgande, som infogats såsom § 14 i utskottets redaktion av förslaget.

I detta sammanhang vill utskottet instämma med särskilda utskottet vid 1915 års riksdag i dess uttalande om det angelägna att upplysningsverksamhet genom det allmännas försorg bedrivs till skingrande av fördomar och missuppfattningar rörande vaccinationen och dess betydelse. Utskottet får emellertid erinra, att vikten härav behjärtas i uttalanden i Kungl. Maj:ts till denna riksdag avgivna proposition nr 34, där den ekonomiska sidan av saken, som i annan ordning kommer under riksdagens prövning, jämväl avhandlas.

Innan utskottet övergår till de särskilda detaljerna i förslaget, torde ännu en fråga av mera allmän räckvidd böra beröras, nämligen frågan

om den utsträckning, i vilken kostnaderna för vaccinationen böra bestridas av statsmedel. Spörsmålet om beviljande av statsanslag för vaccinerings genomförande har väl blivit föremål för en särskild kungl. proposition, nr 34, vilken av kamrarna till annat utskott remitterats. Men då förevarande lagförslag i sin 13 § innehåller stadgandena om de grunder, enligt vilka statsverket deltagar i kostnaderna för vaccinationen, läser frågan om dessa grunder böra i detta sammanhang upptagas av lagutskottet.

Föregående års kungl. förslag var i förevarande del byggt på följande grundsatser: All ympning, som sker på ympnings- eller besiktningssmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, skulle vara fri för den ympade. Kostnaden skulle bestridas dels av staten, dels av kommunen. Staten hade att gälda civil tjänsteläkares resekostnads- och traktamentsersättning för hans inställelse till möte å annan ort än stad, köping eller municipalsamhälle. Kommunen åter hade att utgiva ersättning för varje vid mötet ympad person med därtill av Konungen fastställt belopp. Nämnda belopp var enligt uppgift i propositionen av medicinalstyrelsen föreslaget att under närvarande tid utgöra 50 öre för varje ympad. I övriga fall, nämligen dels å landet, där ympningen förrättades av annan än tjänsteläkarna, dels alltid i stad, köping och municipalsamhälle, skulle kostnaden i dess helhet bäras av vederbörande kommun. Den kostnad, som statsverket sålunda skulle åtagit sig, var i fjolårets proposition beräknad till c:a 35,000 kronor, under erinran likvisst, *dels* att stora svårigheter mötte för tillförlitlig beräkning och *dels* att i den mån framdeles läkare i större utsträckning komme att anlitas för ympningen, det erforderliga beloppet givetvis komme att stiga.

I anledning av en i ärendet väckt motion föreslog emellertid särskilda utskottet, med hänsyn särskilt till den ojämnhet i kostnadshänseende, varmed förslagets bestämmelser skulle drabbat olika landskommuner, ävensom till det förhållande att det enligt förslaget skulle stå allmänheten fritt att låta revaccinera sig, att all ersättning till ympare, vare sig i form av reseersättning, dagtraktamente, eller arvoden, skulle, såvitt landsbygden anginge, bekostas av statsmedel, varemot stad, köping och municipalsamhälle skulle hava att, som i den kungl. propositionen föreslagits, själva bekosta sina innebyggares vaccination. Den merkostnad för statsverket, som utskottets ändringsförslag, därest det antoges, skulle medföra, beräknades av utskottet, under reservation för beräkningens riktighet, till 64,000 kronor.

Mot den sålunda föreslagna utsträckningen av statsverkets ekonomiska förpliktelser förekom, enligt vad föredragande departementschefen

i förevarande kungl. proposition erinrat, ingen anmärkning inom riksdagen. Särskilda utskottets förslag har ock blivit i årets kungl. förslag upptaget; till stöd härför anför departementschefen — som jämväl godtagit den av utskottet gjorda kostnadsberäkningen — följande:

»Den allmänna folkym্পningen är icke närmast en individens eller ortens sak utan fastmer en hälsovårdsangelägenhet, vars betydelse sträcker sig vida därutöver, ett skyddsmedel mot en förhärjande utomordentligt smittsam farsot och därmed också i hög grad en statsangelägenhet. Obestridligt torde dessutom vara, att vaccinationens jämna gång och rationella handhavande i den utsträckning, som avses, kommer att väsentligt främjas icke blott av att läkare i så stor utsträckning som möjligt anlitas som ympare, utan också genom att kostnaderna för denna läkarympning i allt väsentligt påläggas staten. Jag har därför, och då riksdagen icke funnit några betänkligheter vid att staten i så hög grad som särskilda utskottets förslag upptager bidrager till skyddskoppym্পningens anordnande, anslutit mig till utskottets förslag i nu förevarande hänseende.»

Emellertid hava herrar *Almer* och *C. Eklundh* i sin ovan omfördälda motion, I:95, uttalat, att de av departementschefen förebragta skälen i själva verket borde föranleda, att städer och landsbygd i förevarande hänseende jämställdes och statsverket således övertog kostnaderna för vaccinationen jämväl i städerna, varför motionärerna påyrkade, att 3 mom. av 13 § finge ur förslaget utgå.

Utskottet, som för sin del funnit de av departementschefen anförda synpunkterna förtjäna avgörande vitsord vid frågans bedömande, har å andra sidan funnit följdriktigheten fordra, att steget till vaccinationskostnadernas överflyttande på statsverket tages fullt ut, på sätt i nyssnämnda motion yrkats. Utskottet har i enlighet därmed föreslagit ändringar i 13 §. Såsom en naturlig konsekvens av att skydsskoppym্পningen sålunda i kostnadshänseende behandlas som en ren statsangelägenhet och för att ytterligare främja det angivna syftet att befordra vaccinationens jämna gång och rationella handhavande hava i 8 § vidtagits ändringar, enligt vilka befattningen med antagande av annan ympare än tjänsteläkare skall tillkomma medicinalstyrelsen.

I detta sammanhang får utskottet erinra, att ökade kostnader för statsverket jämväl medföras av ett annat, ovan berört, av utskottet framställt ändringsförslag, enligt vilket annan ympning än den vid epidemi särskilt påbudna endast skall få verkställas av den som äger behörighet att utöva läkarkonsten. Beträffande storleken av det statsanslag, som i följd av båda de föreslagna ändringarna ytterligare må erfordras, till-

kommer det, såsom redan erinrats, annat utskott att i sinom tid avgiva yttrande. För att emellertid giva en föreställning om de ifrågavarande ändringsförslagens ekonomiska räckvidd anser sig utskottet böra nämna, att utskottet kommit till den uppfattning, att kostnadsökningen i allt fall icke torde komma att överskrida ett belopp av 50,000 kronor.

I fråga om de särskilda bestämmelserna i förslaget till lag om skyddskoppymning får utskottet uttala följande:

2 §.

I avgiven motion, I: 94, har herr *Almer* under återopande av en av honom i enahanda syfte vid 1915 års riksdag väckt motion, I: 80, vilken avstyrktes av särskilda utskottet, men vann första kammarens bifall, yrkat sådan ändring i förevarande paragraf, att den tid, inom vilken barn senast skall undergå skyddskoppymning, måtte, i likhet med vad härutinnan för närvarande gäller, bestämmas till det kalenderår, under vilket barnet fyller två år.

Rörande denna fråga uttalade fjolårets särskilda utskott följande:

»Till stöd för det kungl. förslaget i denna del har av medicinalstyrelsen och i propositionen anförts huvudsakligen, att den tidigaste barnåldern, såsom statistiken utvisar, är den för sjukdomar och dödsfall mest utsatta. Många av de sjukdomar, som träffa barn i denna ålder, tros nu, ehuru helt visst med orätt, bero på skyddsympningen, som sålunda ofta får bära skulden för dessa åkommor. Det kan därför ur denna synpunkt vara befogat att uppskjuta ympningen till en tidpunkt, då barnet vunnit bättre krafter och stadigare hälsa, men innan det nått skolåldern och blir mera utsatt för smitta från andra håll än hemmet och dess omgivning samt därigenom även i sin tur mera farligt för andra. Vidare har framhållits, att det otvivelaktigt är förbundet med viss svårighet att få barnen i den tidigaste åldern inställda till ympnings- och besiktningsmöten, särskilt på landet, och att mödrarna också helt naturligt äro mera känsliga för ingrepp å barnen under deras tidigaste år, än om ympningen förlägges till en senare barnålder. Framflyttningen av vaccinationsåldern på sätt, som föreslagits, giver därjämte ett effektivare skydd mot smittkoppsjukdom just under skolåldern än nu gällande bestämmelser. Kontrollen blir dessutom lättare, om ympningsplikten sammanfaller med skolåldern.

Det kan ock erinras, att, då ympningen kan företagas när som helst före utgången av det sjätte kalenderåret efter barnets födelse, det torde kunna förväntas, att föräldrar skola låta ympningen företagas å den tid dessförinnan, som i olika fall, med hänsyn till barnets hälsa och andra omständigheter, anses lämpligast, och att, medan härvid flera torde föredraga en tidigare ålder framför en senare, andra åter anse en senare ålder fördelaktigare.»

Under åberopande av vad sålunda anförts, finner utskottet sig böra biträda det kungliga förslaget oförändrat i förevarande del.

Vidkommande det i herrar *Vennerströms* och *Erikssons* i Grängesberg ovan omförmälda motion framställda yrkande om tillfogande av ett 2 mom. i paragrafen, innehållande en samvetsklausul avsedd att ersätta de i det kungliga förslagets 5 § 3 mom. upptagna bestämmelserna, får utskottet hänvisa till vad i den allmänna motiveringen yttrats.

3 §.

I herrar *Stärners* och *K. A. Nilsons* motion hemställes, »att den i kungl. propositionen föreslagna revaccinationsskyldigheten ej måtte av riksdagen bifallas, utan revaccinationen som hittills vara fullt frivillig».

Herrar *Vennerström* och *Eriksson* i Grängesberg hava påyrkat utslutande ur förevarande § av de under a) och b) upptagna stadganden.

Rörande dessa yrkanden, som jämväl vid 1915 års riksdag av samma motionärer framfördes, yttrade särskilda utskottet — under hänvisning till den i fjolårets kungl. proposition och medicinalstyrelsens betänkande förebragta utredningen — bl. a. följande:

»Det skulle tydligen vålla avsevärd omgång och svårighet att vid inträffande krigsfara i stor utsträckning genomföra en vaccination av de värnpliktiga och vid krigsmakten fast anställda. Erfarenheten har visat, att den nu gällande frivilliga vaccinationen av de värnpliktiga i fredstid icke lett till vaccination av dem i tillräcklig omfattning. Det lär sålunda knappast återstå annat än att införa skyldighet för dem att redan i fredstid undergå vaccination, som är påkallad i främsta rummet av nödig hänsyn till krigsberedskapens krav. Med den ståndpunkt utskottet för övrigt intagit till frågan om skyddskoppymplingens betydelse, och enär genom antagande av förslaget i denna del en revaccinering av så gott som hela den manliga befolkningen kommer att ske i en ålder, då den på grund av undergången barnvaccinering en gång erhållna immuniteten mot smittkoppssjukdomen kan vara försvunnen, har utskottet ansett sig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser såväl

värnpliktiga som vid krigsmakten fast anställda, samt alltså icke kunnat tillstyrka berörda motioner i förevarande del.

I detta sammanhang vill dock utskottet framhålla lämpligheten av att, i den mån så låter sig göra, tillfälle beredes de till fredstjänstgöring inkallade värnpliktiga, att, innan ympningen vid truppförbanden sker, genom föredrag av vederbörande läkare eller på annat lämpligt sätt vinna kännedom om skyddskoppympningens betydelse för dem.

Med avsende å de under d) och e) av denna paragraf omnämnda kategorier, vissa utläningar och tvångsarbetsfångar, synas fullgiltiga skäl föreligga för att ålägga dem ympningsplikt.»

Under åberopande av nämnda yttrande får utskottet hemställa om bifall till det kungliga förslaget i denna § oförändrat.

5 §.

I andra momentet av denna § har i herrar *Vennerströms* och *Eriks-sons* i Grängesberg motion föreslagits den jämkning, att jämväl annan ympare än den som äger behörighet att utöva läkarekonsten skall äga pröva, huruvida sådan anledning till undantagande föreligger, som i momentet omförmäles.

Till stöd härför hava motionärerna yttrat:

»I § 5 mom. 2 hade Kungl. Maj:ts proposition vid 1915 års riksdag föreslagit, att endast vederbörande tjänsteläkare skulle ha rätt att meddela undantag från ympning på grund av barnets sjukdom. Särskilda utskottet 1915 föreslog, att även annan ympare än läkare skulle få rätt att efter undersökning meddela undantag.

Medicinalstyrelsen har avstyrkt denna förändring, och departementschefen har godtagit medicinalstyrelsens uppfattning. Särskilda utskottets ändringsförslag var förestavat av önskvärdheten av att bereda en lättnad åt den allmänhet, som bor i Sveriges mest avlägsna bygder. Faktiskt äro, särskilt mångenstädes i Norrland, förhållandena sådana, att många familjer bo så långt bort i obygdena, fjärran från ordentliga vägar, att läkaren icke besöker deras ort på många år, och för inbyggarna själva kan det vara så gott som omöjligt att komma med barnen till läkaren, då barnen äro sjukliga och kommunikationerna över all beskrivning vidriga. Skälen för särskilda utskottets förslag äro så behjärtansvärda, att de fullt motivera ett yrkande på att även annan ympare än läkare må efter egen undersökning lämna temporär befrielse åt ett sjukt barn. Några nämnvärda risker av ett sådant yrkandes antagande torde icke behöva befaras.»

Här berörda fråga kommer i ett förändrat läge, därest utskottets i 7 §:ns bestämmelser föreslagna ändring antages. Enligt detta ändringsförslag skulle såsom ympare godtagas endast den, som äger behörighet att utöva läkarkonsten; dock skulle vid påbjuden ympning enligt 4 § även medicine kandidat, som, utan att äga sådan behörighet, undergått kurs i skyddskoppsympning, få anlitas. Även åt ympare av sistnämnda kategori torde utan betänklighet kunna anförtros den prövning, som här är i fråga. Vid sådant förhållande har utskottet funnit orden: »där han äger behörighet att utöva läkarekonsten» i första stycket av förevarande moment lämpligen kunna uteslutas.

Beträffande det i samma stycke omförmälda läkarintyg synes fordran på en avfattning i enlighet med särskilda av medicinalstyrelsen affattade föreskrifter kunna frånfallas, därest å andra sidan kräves, att intyget, för att vara ovillkorligen gällande, skall hava avgivits av tjänsteläkare.

En i herrar *Almers* och *C. Eklundhs* motion framställd anmärkning, att första och sista styckena i momentet syntes stå i mindre god överensstämmelse med varandra, torde bero av ett missförstånd. Den befogenhet att medgiva undantag, som i sista stycket omförmäles, lär nämligen vara beroende av, att de i första stycket angivna förutsättningarna äro för handen.

I fråga om grunderna till att 3 mom. av paragrafen i utskottets redaktion uteslutits får utskottet hänvisa till den allmänna motiveringen.

6 §.

I ett flertal motioner hava påyrkats mer eller mindre vittgående ändringar i denna paragraf.

Herrar *Stärner* och *K. A. Nilson* hava hemställt om sådan ändring, »att vaccination ej må utgöra villkor för inträde i vare sig enskilda eller statens skolor och läroanstalter eller för tillträde till offentliga tjänster eller ämbeten».

Herr *Thore* har i sin motion (II: 229) med förnyande av en vid förra årets riksdag väckt motion (II: 216) och under hänvisning till där given motivering påyrkat uteslutning av föreskriften om vaccinering såsom villkor för inskrivning på sjömanshus. Motionären har ytterligare i ämnet anfört:

»Vill man åstadkomma en effektiv mildring i revaccinationsolägenheterna för sjöfolket, men samtidigt hålla på kravet, att en i utrikes sjöfart någorlunda stadigt sysselsatt sjöman bör vara revaccinerad, kan man ju föreskriva, att revaccinationsplikten inträder först efter det en sjöman varit inskriven vid sjömanshus exempelvis 2 år samt härunder

minst 12 månader varit sysselsatt i utrikes sjöfart. Genom en sådan modifiering skulle en hel del av de vid sjömanshusen årligen nyinskrivna, nämligen de som sluta med yrket allaredan efter den första eller de första sjöresorna, de som endast befara inrikes farvatten och de som endast tillfälligtvis göra en utrikes resa (vanligen till Tyskland, Danmark eller Norge) eller gå på fiske, bliva befriade från revaccineringen.

De särbestämmelser för sjöfolket, som innehållas i § 6 a, förekomma helt säkert icke i någon utländsk lagstiftning; man har i varje fall icke påvisat någon motsvarighet. Dess bortfallande i den svenska vaccinationslagen kan ju näppeligen göra varken från eller till i fråga om smittkoppsors förekomst i riket. Kvar står ju § 4, vilken bestämmelse vid förefallande behov medgiver sådana åtgärder, att spridning av smittkoppor genom de sjöfarande kan förhindras.»

Herr *Bengtsson* i Göteborg har i sin motion (II: 226) hemställt om utslutande av stadgandet om vaccinationsplikt såsom villkor för anställning vid tullverket, och har motionären till stöd därför yttrat bl. a.:

»Som motiv för kravet på tullpersonalens skyldighet till revaccination anför medicinalstyrelsen följande:

'Då koppornas smittämne är synnerligen livskraftigt, och därför ej sällan vidhäftar begagnade kläder, lump, m. fl. artiklar, bör även tullverkets personal, som, förutom vid beröringen med fartygsbesättningarna, även kan utsättas för smitta vid sysslandet med sådana varor, bliva underkastad förnyad ympning.'

I det avseendet att söka hindra koppsmittans införande i riket sjövägen på grund av beröring med folk och gods å fartyg och därvid låta revaccinera enbart tullpersonalen, synes förslaget mig sakna praktisk betydelse. I beröring med fartygsbesättningarna äro icke endast tullpersonalen utan i ännu högre grad mäklarebiträden, lossningsarbetare, packhuskarlar m. fl. Det synes mig också rätt egendomligt att för hindrande av koppsmittämnets spridning från t. ex. importerade begagnade kläder, särskilda åtgärder anses påkallade, då kläderna passera genom tullen, utan att liknande försiktighetsmått vidtagas sedan varan en gång blivit utlämnad, det oaktat att vid klädernas uppäckning minst lika stor, för att icke säga större risk föreligger för smittans spridning.»

Herrar *Vennerström* och *Eriksson* i Grängesberg hava i sin motion hemställt om båda de ändringar som i de båda sistnämnda motionerna påyrkats.

Härom anföres i deras motion:

»Mot revaccinationsplikten för *sjömän* har från representanter för sjöfarten och sjöfolket riktats bestämd kritik. Denna kan icke från-

erkänns stor bärkraft. Stor olägenhet vållas sjöfarten och sjöfolket. Därtill kommer, att bestämmelsen om revaccination av sjömän blir av mycket litet värde, så länge som icke en mängd andra håll, genom vilka smittan kan tänkas inkomma i landet, äro tilltäckta. En mycket avsevärd del av Sveriges internationella förbindelser gå över land. De in- och utländska passagerarna på båtar från utlandet kunna medföra smitta. De otaliga utländska sjömännen, som komma in i svenska hamnar, likaså. När inga skyddsåtgärder föreskrivas i fråga om dessa uppräknade beröringspunkter med utlandet, förefaller tvångsvaccinering av svenska sjömän enbart vara tämligen opåkallad.

Samma resonemang gäller i det stora hela även beträffande revaccination av *tullpersonalen*. Vaccinationstvånget i fråga om tullmännen är förestavat av deras beröring med utländska varor och utländskt folk, som kunna tänkas medföra koppsmitta. Det finnes en mängd andra medborgargrupper i Sverige, som lika mycket som tullpersonalen äro i beröring med varor och människor från utlandet. De tusentals hamn- och stuveriarbetarna, packhuskarlarna, konduktörerna å järnvägarna o. s. v. För dem ifrågasättes ingen revaccination. Revaccinationsplikt för tullpersonalen enbart blir utan nämnvärd praktisk betydelse och drabbar orättvist.»

Bestämmelserna i förevarande paragraf av det kungliga förslaget överensstämman med vad fjolårets särskilda utskott föreslagit. Såsom nämnda utskott erinrat, hava de viktigaste invändningar, som mot stadgandena ifråga framstälts, väsentligt förlorat i praktisk betydelse genom de undantag, som stadgas i paragrafens inledningsord, jämförda med 3 § av förslaget. Rörande de av detta års motionärer gjorda erinringarna må framhållas, beträffande sjömän, att vaccineringen naturligen ej blott avser att skydda den i landet boende befolkningen för smitta, utan i första hand att skydda sjömännen själva och de besättningar de tillhöra för de risker, som bl. a. uppehållen i främmande hamnar kunna medföra, samt beträffande tullpersonalen, att densamma synes vid sina obligatoriska besök ombord å fartyg vid dess ankomst utsättas för en särskild risk, som icke i lika mån är förenad med ett lossningsarbete, som föregåtts av undersökning av de sanitära förhållandena ombord.

I fråga om övriga i paragrafen upptagna fall synes det utskottet än mindre kunna ifrågakomma att eftergiva på här uppställda krav, vadan utskottet ansett förslaget böra oförändrat godkännas.

7 och 8 §§.

I fråga om grunderna för de av utskottet i dessa paragrafer föreslagna ändringar hänvisas till vad i den allmänna motiveringen (sid. 33—35) därom uttalats.

Enligt lagen om behörighet att utöva läkarkonsten den 21 september 1915 tillkommer undantagsvis dylik behörighet även person, som ännu ej avslutat sina medicinska examensstudier, nämligen på grund av vikariatsförordnande eller tjänstgöring såsom underläkare eller amanuens o. s. v.

Första punkten av 7 § utgår tydligen från den förutsättning, att den formella kompetens såsom ympare, som på grund härav tillägges dylika studerande, även äger reell motsvarighet genom redan undergången utbildning. Också har detta förhållande beaktats genom ett uttalande i föregående års kungl. proposition, varom utskottet funnit sig böra erinra.

Med utskottets redaktion av 8 § har jämväl avsetts att tydligt utmärka, att tjänsteläkares befriande från befattning med ympningen kan avse allenast en del av hans distrikt eller verksamhetsområde.

9 §.

Jämväl beträffande i denna § föreslagen ändring får utskottet åberopa den allmänna motiveringen (sid. 35—36).

11 §.

Den i utskottets förslag strängt genomförda principen att endast den, som äger behörighet att utöva läkarekonsten, eller i visst undantagsfall medicine kandidat, som genomgått kurs i skyddskoppympning, må vara ympare, kan tydligen icke utan stora kostnader och olägenheter utsträckas att jämväl gälla förrättare av besiktning efter företagen ympning. Ej heller torde i detta hänseende något verkligt behov av denna högre kompetens föreligga. Den jämkning, utskottet föreslagit i lydelsen av 1 mom., betingas av att, därest utskottets förslag i fråga om 7 § antages, kurser i skyddskoppympning för andra än blivande läkare ej längre lära ifrågakomma att anordnas, utan endast kurser för besiktningsförrättare.

13 §.

Av den ståndpunkt, utskottet under den allmänna motiveringen ovan utvecklats, enligt vilken kostnaderna för vaccinationen även i fråga om städer och stadslänkande samhällen övertagas helt och hållet av statsverket, följer att 3 mom. i denna § enligt det kungl. förslagets lydelse

bör helt och hållet utgå. En härav föranledd jämkning föreslås i 2 momentets lydelse.

20 och 21 §§.

I herrar *Stärners* och *K. A. Nilsons* motion har yrkats, att därest ansvarsbestämmelser för underlåten uppfyllelse av vaccinationsskyldighet bibehölles, desamma i allt fall icke måtte skärfas utöver vad nu gällande lagstiftning därom innehöller.

I anledning av ett liknande yrkande i motioner vid fjolårets riksdag yttrade särskilda utskottet beträffande då framlagda proposition, att utskottet funne sig böra förorda en komplettering av den föreslagna lagstiftningen med stadganden i strafflagen för krigsmakten i det syfte Kungl. Maj:ts nu framlagda proposition nr 33 avser att tillgodose, men att utskottet i övrigt funnit de föreslagna påföljderna för överträdelse av den tillämnade lagens föreskrifter varken vid jämförelse med gällande vaccinationsreglemente eller eljest giva anledning till erinran. I detta uttalande vill utskottet instämma. Särskilda utskottet erinrade med skäl i detta sammanhang, att det i förslaget ej ifrågasatts att bibehålla den handräckning för ympnings verkställande, vartill gällande reglemente öppnar möjlighet och som — enligt vad ovan påvisats — stundom praktiseras. Vid sådant förhållande läser det av motionärerna framställda yrkandet desto mindre böra bifallas.

Slutbestämmelserna.

De av utskottet föreslagna ändringarna i lagens särskilda paragrafer torde icke föranleda annan jämkning i övergångsstadgandena än att det sista i det kungl. förslagens redaktion förekommande stycket uteslutes, såsom stridande mot den princip i fråga om fordringarna på ympares kompetens, vars fulla och omedelbara genomförande utskottet för sin del ansett vara så maktpåliggande, att härmed förbundna svårigheter icke få verka till hinder.

Emot Kungl. Maj:ts i proposition nr 33 avgivna förslag till lag om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten, vilket till sin syftning helt överensstämmer med ett av särskilda utskottet förra året framställt förslag, har utskottet icke något att erinra.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts proposition nr 32 icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen bifallas, måtte för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

Förslag

till

Lag om skyddskoppympning.

Med upphävande av nådiga reglementet för skyddskoppympningen i riket den 29 september 1853 ävensom av övriga mot vad här nedan stadgas stridande föreskrifter förordnas som följer:

Om ympningsplikt.

1 §.

Till förekommande av smittkoppsjukdom och sådan sjukdoms spridning är envar pliktig att, i enlighet med vad i denna lag stadgas, undergå ympning med skyddskoppor (vaccination eller revaccination).

2 §.

Barn skall undergå skyddskoppympning senast under det kalenderår, då det fyller sex år.

3 §.

Oberoende av skyddskoppympning, som äger rum enligt 2 §, åligger ympningsplikt:

- a) dem, som börja fullgöra tjänstgöring på grund av fast anställning bland manskapet vid hären eller marinen;
- b) värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid för sin utbildning;
- c) värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar, om och i den omfattning Konungen prövar nödigt påbjuda ympning;
- d) utländska jordbruksarbetare eller andra utlänningar, som inkomma i riket för att söka arbetsanställning, därest hälsovårdsmyndigheten å den ort, dit de inkommit eller där de vinna anställning, finner

Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.**

anledning befara att smittkoppsjukdom genom dem kan införas i riket, och därför förordnar om deras ympande; samt

e) den, som intages å tvångsarbetsanstalt.

4 §.

Vid inträffad eller hotande smittkoppsepidemi må ympningsplikt påbjudas i den omfattning, som finnes erforderlig.

Beslut därom meddelas av Konungens befallningshafvande på framställning av vederbörande tjänsteläkare eller hälsovårdsmyndighet. I beslutet skola noggrannt angivas tid och område för ympningsplikten samt dess omfattning i övrigt.

För truppförband eller del därav eller för flottans station eller för flottavdelning meddelas beslut, varom här är fråga, av vederbörande chef.

5 §.

1 mom. Ympningsplikt enligt denna lag föreligger icke beträffande den, som förut haft smittkoppor eller som tre gånger eller någon gång efter början av de närmast föregående fem kalenderåren här i riket undergått vederbörlig skyddskoppypning.

2 mom. Från skyddskoppypning skall den undantagas, som vederbörande ympare, *där han äger behörighet att utöva läkarkonsten*, å ympnings- eller besiktningmöte eller eljest vid av honom företagen undersökning finner till följd av sjukdom eller sjukdomsanlag eller allmän svaghet kunna komma att erhålla men av ympningen eller beträffande vilken i sådant hänseende företes *läkarintyg, avfattat enligt av medicinalstyrelsen meddelade föreskrifter.*

5 §.

1 mom. Ympningsplikt enligt denna lag föreligger icke beträffande den, som förut haft smittkoppor eller som tre gånger eller någon gång efter början av de närmast föregående fem kalenderåren här i riket undergått vederbörlig skyddskoppypning.

2 mom. Från skyddskoppypning skall den undantagas, som vederbörande ympare å ympnings- eller besiktningmöte eller eljest vid av honom företagen undersökning finner till följd av sjukdom eller sjukdomsanlag eller allmän svaghet kunna komma att erhålla men av ympningen eller beträffande vilken i sådant hänseende företes *intyg av tjänsteläkare.*

Kungl. Maj:ts förslag.

Undantagande från ympning gäller för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt föreligger och förlängt undantagande från ympning sökes, skall undersökning ånyo ske eller nytt läkarintyg företes om förhållande, som förut nämnts.

Undantagande medgives i fråga om ympningsplikt enligt 3 § a), b) eller c) eller 4 § tredje stycket av vederbörande chef, i fråga om ympningsplikt enligt 3 § e) av direktören för anstalten samt eljest av vederbörande ympare.

3 mom. Säger sig någon, som är ansvarig för barns befordran till ympning enligt 2 §, hysa farhåga för, att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej är blott tillfällig, och måste det med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter antagas, att sådan farhåga har sin grund i personlig erfarenhet om något fall av dylik ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn, må, i den ordning nedan sägs, barnet undantagas från ympning enligt nämnda §.

Den, som av nu nämnd anledning vill hava barn undantaget från ympning, göra skriftligen ansökning därom hos medicinalstyrelsen senast under det kalenderår, då barnet fyller 3 år. Innan ansökningen göres, åligger det sökanden att personligen inställa sig i Stockholm inför överståthållarämbetet, i annan stad inför magistraten och på landet hos krono-

Utskottets förslag.

Undantagande från ympning gäller för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt föreligger och förlängt undantagande från ympning sökes, skall undersökning ånyo ske eller nytt läkarintyg företes om förhållande, som förut nämnts.

Undantagande medgives i fråga om ympningsplikt enligt 3 § a), b) eller c) eller 4 § tredje stycket av vederbörande chef, i fråga om ympningsplikt enligt 3 § e) av direktören för anstalten samt eljest av vederbörande ympare.

Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.**

fogden i orten samt förebringa utredning angående skälen för sina betänkligheter mot ympningen. Protokoll skall föras över vad vid sökandens inställelse förekommit, och har sökanden att vid sin ansökning foga utdrag av detta protokoll.

Finnes medicinalstyrelsen vid prövning av ansökning, som rätteligen skett, sådana skäl icke vara förebragta, att undantagande från ympning må meddelas, har styrelsen att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

6 §.

Den, som icke förut haft smittkoppor och som ej heller tre gånger eller någon gång efter början av de närmast föregående fem kalender-åren här i riket undergått vederbörlig skyddskoppypmpning må icke

- a) inskrivas å sjömanshus;
- b) vinna anställning vid tullverket eller vid den allmänna sjukvården eller vid hälsopolis;
- c) efter avlagd medicine kandidatexamen börja tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt; eller
- d) antagas till elev vid undervisningsanstalt för barnmorskor eller vid sjuksköterskekurs.

Om ympare.

7 §.

1 mom. Skyddskoppypmpning må verkställas endast av

- a) den, som äger behörighet att utöva läkarkonsten; och
- b) medicine kandidat, som fullgör värnpliktstjänstgöring och genomgått föreskriven undervisningskurs i skyddskoppypmpning.

7 §.

Skyddskoppypmpning må verkställas endast av den, som äger behörighet att utöva läkarkonsten.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock, där möjlighet eljest saknas att på tillfredsställande sätt ordna ympning, som enligt 4 § påbjudits, till verkställande av sådan ympning kunna

Kungl. Maj:ts förslag.

2 mom. Utan hinder av vad i 1 mom. stadgas, må, där för viss ort eller för viss tid möjlighet saknas att på tillfredsställande sätt ordna skyddskoppymningen med anlåtande allenast av ympare, varom ovan förmäles, jämväl annan lämplig person i den ordning, som stadgas i 8 §, antagas till ympare (särskild ympare).

Till särskild ympare må antagas allenast den, som genomgått föreskriven undervisningskurs i skyddskoppymning; och bör därvid i främsta rummet barnmorska ifrågakomma.

8 §.

1 mom. Annan civil tjänsteläkare än förste provinsialläkare må icke, utan att Konungens befälningshavande efter förste provinsialläkarens hörande det medgivit, undandraga sig att vara ympare inom sitt tjänstgöringsdistrikt eller huvudsakliga verksamhetsområde.

2 mom. Har efter ty i 1 mom. sägs civil tjänsteläkare erhållit befrielse från att vara ympare, tillkommer det hälsovårdsmyndigheten att, med iakttagande av vad i 7 § stadgats, efter samråd med tjänsteläkaren antaga ympare för kommunen eller del därav.

3 mom. Utan hinder av vad i denna § stadgats, må för område, inom vilket enligt 4 § skyddskoppymning påbjudits, hälsovårdsmyndigheten med vederbörande tjänsteläkares medgivande tillfälligt antaga särskild ympare.

Utskottets förslag.

förordnas jämväl medicine kandidat, som undergått föreskriven kurs i skyddskoppymning.

8 §.

1 mom. Annan civil tjänsteläkare än förste provinsialläkare må icke, i vidare mån än medicinalstyrelsen efter förste provinsialläkarens hörande sådant medgivit, undandraga sig att vara ympare inom sitt tjänstgöringsdistrikt eller huvudsakliga verksamhetsområde.

2 mom. Har efter ty i 1 mom. sägs civil tjänsteläkare erhållit befrielse från att vara ympare, förordnar medicinalstyrelsen efter förste provinsialläkarens hörande annan ympare för distriktet eller verksamhetsområdet eller del därav.

3 mom. För område, inom vilket skyddskoppymning enligt 4 § påbjudits, må på därom gjord framställning medicinalstyrelsen tillfälligt förordna ympare.

Kungl. Maj:ts förslag.

4 mom. Om antagna särskilda ympare samt deras tjänstgöringsområden och tjänstgöringstid skall anmälan av hälsovårdsmyndigheten göras hos tjänsteläkaren, Konungens befallningshavande och medicinalstyrelsen.

Utskottets förslag.

4 mom. Om förordnande av ympare, som i 2 och 3 mom. sägs, samt om den förordnades tjänstgöringsområde och tjänstgöringstid meddelar medicinalstyrelsen underrättelse till Konungens befallningshavande, tjänsteläkaren och hälsovårdsmyndigheten.

Om ympämne.

9 §.

1 mom. Skyddskoppypmpning skall ske med animalt ympämne (animal vaccin).

2 mom. Skulle vid något tillfälle animal vaccin i tillräcklig mängd icke stå till buds, äger medicinalstyrelsen förordna, att ympning jämväl med humaniserat ympämne må äga rum under iakttagande av de försiktighetsmått, som styrelsen aktar nödigt föreskriva.

Sådan ympning må icke verkställas av annan ympare, än som omförmäles i 7 § 1 mom., och ej heller företagas utan särskilt medgivande av den ympningspliktige eller dennes målsman.

3 mom. Om tillhandahållande och försäljning av animal vaccin förordnar Konungen på framställning av medicinalstyrelsen.

9 §.

1 mom. Skyddskoppypmpning skall ske med animalt ympämne (animal vaccin).

2 mom. Skulle ifråga om ympning, som påbjudits enligt 4 §, vid något tillfälle animal vaccin i tillräcklig mängd icke stå till buds, äger medicinalstyrelsen förordna, att ympning jämväl med humaniserat ympämne må äga rum under iakttagande av de försiktighetsmått, som styrelsen aktar nödigt föreskriva.

Sådan ympning må icke företagas utan särskilt medgivande av den ympningspliktige eller dennes målsman.

3 mom. Om tillhandahållande och försäljning av animal vaccin förordnar Konungen på framställning av medicinalstyrelsen.

Kungl Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.****Om skyddskoppypningens verkställande och anordnande.**

10 §.

Föräldrar, förmyndare eller annan, som det åligger att hava vård om person, för vilken plikt att undergå ympning föreligger, svare för att denne befordras till föreskriven ympning.

11 §.

1 mom. Efter undergången ympning skall, för utrönande av dess resultat, den ympade besiktigas av vederbörande ympare, som äger härför utsätta tid och plats; dock är den, som på grund av stadgandet i 4 § undergått ympning, befriad från sådan besiktning.

Föreligger för annan ort än stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare behov att för besiktning, varom ovan sägs, anlita annan än vederbörande ympare, och är den sistnämnde legitimerad läkare, må efter hans medgivande sådan särskild besiktningsförrättare antagas av hälsovårdsmyndigheten.

Till särskild besiktningsförrättare må antagas endast den, som, *enligt vad i 7 § sägs, är behörig att verkställa skyddskoppypning.*

Särskild besiktningsförrättare skall om verkställd besiktning och dess resultat ofördröjligen insända bevis till ymparen.

11 §.

1 mom. Efter undergången ympning skall, för utrönande av dess resultat, den ympade besiktigas av vederbörande ympare, som äger härför utsätta tid och plats; dock är den, som på grund av stadgandet i 4 § undergått ympning, befriad från sådan besiktning.

Föreligger för annan ort än stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare behov att för besiktning, varom ovan sägs, anlita annan än vederbörande ympare, och är den sistnämnde legitimerad läkare, må efter hans medgivande sådan särskild besiktningsförrättare antagas av hälsovårdsmyndigheten.

Till särskild besiktningsförrättare må antagas endast den, som *undergått föreskriven kurs i besiktning av skyddskoppypade.*

Särskild besiktningsförrättare skall om verkställd besiktning och dess resultat ofördröjligen insända bevis till ymparen.

Kungl Maj:ts förslag.

2 mom. Visar sig vid besiktning, att skyddskoppymningen icke slagit an, skall ympningen upprepas sist inom ett år från den förra ympningen. Slår ympningen ej heller då an, anses vederbörlig skyddskoppymning ändock hava ägt rum.

3 mom. Det åligger ympare att, efter avslutad ympning, som av hälsovårdsmyndighet anordnats, för varje ympad person kostnadsfritt utfärda intyg, enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär, om ympningen och dess resultat.

Har ympning ägt rum enligt 2 §, är ymparen dock icke pliktig att utan särskild begäran utfärda intyg, som nu sagts.

Vid ympning, som förrättas på grund av stadgandet i 3 § a), b) eller c) eller varom beslut meddelats enligt 4 § tredje stycket, skall anteckning om ympningen och dess resultat göras i den ympades inskrivningsbok eller i där-
emot svarande bok.

Utskottets förslag.

2 mom. Visar sig vid besiktning, att skyddskoppymningen icke slagit an, skall ympningen upprepas sist inom ett år från den förra ympningen. Slår ympningen ej heller då an, anses vederbörlig skyddskoppymning ändock hava ägt rum.

3 mom. Det åligger ympare att, efter avslutad ympning, som av hälsovårdsmyndighet anordnats, för varje ympad person kostnadsfritt utfärda intyg, enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär, om ympningen och dess resultat.

Har ympning ägt rum enligt 2 §, är ymparen dock icke pliktig att utan särskild begäran utfärda intyg, som nu sagts.

Vid ympning, som förrättas på grund av stadgandet i 3 § a), b) eller c) eller varom beslut meddelats enligt 4 § tredje stycket, skall anteckning om ympningen och dess resultat göras i den ympades inskrivningsbok eller i där-
emot svarande bok.

12 §.

1 mom. I stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänstläkare åligger det hälsovårdsmyndigheten att, efter ty lämpligast provas, anordna skyddskoppymning för allmänheten.

2 mom. Å landet i övrigt bör skyddskoppymningen i den omfattning, som befinner sig möjlig, företagas å ympnings- och besiktningsmöten.

Plan för dylika möten uppgöres av hälsovårdsmyndigheten i samråd med vederbörande ympare och underställes, när ymparen är civil tjänstläkare, förste provinsialläkaren i länet för fastställelse.

Kungl Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.**

Hälsovårdsmyndigheten har att för mötet upplåta lämplig lokal, där så erfordras, belyst och uppvärmd.

3 mom. Skyddskoppypmpning enligt 3 § a), b) och c) ävensom ympning, som påbjudits enligt 4 § tredje stycket, anordnas av vederbörande chef. Om ympning enligt 3 § e) föranstaltar direktören för anstalten.

13 §.

1 mom. Skyddskoppypmpning, som verkställes å ympnings- och besiktningmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, ävensom ympning, varom förmåles i 3 § eller varom beslut meddelats enligt 4 § tredje stycket, är avgiftsfri för den ympade.

2 mom. Verkställes å annan ort, än i 12 § 1 mom. sägs, skyddskoppypmpning å ympnings- eller besiktningmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, utgår till ympare eller besiktningförrättare för varje ympad eller besiktigad person, för vilken ympningen enligt 1 mom. är avgiftsfri, ersättning av statsmedel med belopp, som Konungen bestämmer. Ympare eller besiktningförrättare, som icke är bosatt å orten, äger därjämte rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel enligt grunder, som Konungen föreskriver.

3 mom. För skyddskoppypmpning, som enligt 1 mom. härovan är avgiftsfri för den ympade, utgår å ort, som i 12 § 1 mom. sägs, ersätt-

13 §.

1 mom. Skyddskoppypmpning, som verkställes å ympnings- och besiktningmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, ävensom ympning, varom förmåles i 3 § eller varom beslut meddelats enligt 4 § tredje stycket, är avgiftsfri för den ympade.

2 mom. Verkställes skyddskoppypmpning å ympnings- eller besiktningmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, utgår till ympare eller besiktningförrättare för varje ympad eller besiktigad person, för vilken ympningen enligt 1 mom. är avgiftsfri, ersättning av statsmedel med belopp, som Konungen bestämmer. Ympare eller besiktningförrättare, som icke är bosatt å orten, äger därjämte rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel enligt grunder, som Konungen föreskriver.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

ning till ymparen av vederbörande stad, köping eller municipalsamhälle i enlighet med träffat avtal.

4 mom. Har staten eller kommun fått vidkännas särskild kostnad för ympning, varom stadgas i 3 § d), är arbetsgivare, med vilken arbetaren därförut träffat avtal om arbetsanställning, pliktig gottgöra sådan kostnad.

(Utskottets förslag.)

3 mom. Har statsverket fått vidkännas särskild kostnad för ympning, varom stadgas i 3 § d), är arbetsgivare, med vilken arbetaren därförut träffat avtal om arbetsanställning, pliktig gottgöra sådan kostnad.

14 §.

På Konungen ankommer att rörande framställning och handhavande av ympämne samt om vad ympare och besiktningsförrättare hava att iakttaga meddela de allmänna föreskrifter, som för en ur hälsovårdssynpunkt betryggande anordning av skyddskoppymningen erfordras.

Om kontrollen över skyddskoppymningen.

14 §.

1 mom. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en, enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär, förd ympningsjournal.

2 mom. Före den 10 januari varje år skall uppgift om ympning, som under tiden från och med den 1 januari till och med den 31 december nästföregående år ägt rum på grund av stadgandet i 2 § eller

15 §.

1 mom. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en, enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär, förd ympningsjournal.

2 mom. Före den 10 januari varje år skall uppgift om ympning, som under tiden från och med den 1 januari till och med den 31 december nästföregående år ägt rum på grund av stadgandet i 2 § eller

(Kungl. Maj:ts förslag.)

eljest utförts på förut icke ympad person, genom utdrag av ympningsjournalen av ymparen insändas till vederbörande pastorsämbete, som därefter ofördröjligen skall i församlingsboken, med ledning av utdraget, göra anteckning om sålunda fullgjord ympningsplikt. Sedan dylik anteckning ägt rum, skall utdraget sist den 31 januari av pastorsämbetet insändas till vederbörande tjänsteläkare.

Före den 31 januari varje år skall ympare dessutom till vederbörande tjänsteläkare insända uppgift genom utdrag av ympningsjournalen om antalet ympningar, som under det föregående kalenderåret utförts på förut med framgång ympade personer.

15 §.

1 mom. I allmän eller enskild skola eller läro- eller uppfostringsanstalt må icke till undervisning eller vård mottagas lärjunge, som icke undergått skyddskoppympning eller på grund av 5 § är därifrån undantagen; dock att lärjunge på grund därav, att han icke undergått skyddskoppympning, ej må förmenas inträde i folkskola, dövstumskola eller anstalt för blinda eller för sinnesslöa och intagande i uppfostringsanstalt efter domstols förordnande ej heller av sådan grund förvägras.

Bihang till riksdagens protokoll 1916.

(Utskottets förslag.)

eljest utförts på förut icke ympad person, genom utdrag av ympningsjournalen av ymparen insändas till vederbörande pastorsämbetete, som därefter ofördröjligen skall i församlingsboken, med ledning av utdraget, göra anteckning om sålunda fullgjord ympningsplikt. Sedan dylik anteckning ägt rum, skall utdraget sist den 31 januari av pastorsämbetet insändas till vederbörande tjänsteläkare.

Före den 31 januari varje år skall ympare dessutom till vederbörande tjänsteläkare insända uppgift genom utdrag av ympningsjournalen om antalet ympningar, som under det föregående kalenderåret utförts på förut med framgång ympade personer.

16 §.

1 mom. I allmän eller enskild skola eller läro- eller uppfostringsanstalt må icke till undervisning eller vård mottagas lärjunge, som icke undergått skyddskoppympning eller på grund av 5 § är därifrån undantagen; dock att lärjunge på grund därav, att han icke undergått skyddskoppympning, ej må förmenas inträde i folkskola, dövstumskola eller anstalt för blinda eller för sinnesslöa och intagande i uppfostringsanstalt efter domstols förordnande ej heller av sådan grund förvägras.

9 saml. 17 häft. (Nr 22.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

2 mom. När årligen förteckning upprättas över de barn inom skoldistriktet, vilka under året inträda i den för skolgång bestämda åldern, åligger det pastorsämbete att i förteckningen för varje barn göra anteckning därom, huruvida barnet undergått skyddskoppypning.

3 mom. Sist inom en månad, sedan barnen intagits i skolan, skall skolrådet anmana föräldrar eller andra, som vården om de barn, vilka ej undergått skyddskoppypning, åligger, att ombesörja, att sådan ympning inom en månad efter anmaningen verkställles.

Skolrådet skall därefter, så snart ske kan, till hälsovårdsmyndigheten i kommunen insända förteckning dels å de i skolan intagna barn, som, oaktat anmaningen, icke inom föreskriven tid undergått skyddskoppypning, dels ock å de skolpliktiga men icke i skolan intagna barn, som icke undergått sådan ympning, ävensom uppgift om sistnämnda barns uppehållsort.

4 mom. Efter mottagande av sådan förteckning, som i 3 mom. sägs, skall hälsovårdsmyndigheten beträffande de barn, vilka uppehålla sig inom kommunen, själv övervaka, att dessa befordras till skyddskoppypning, samt beträffande de barn, som vistas å annan ort, göra anmälan hos hälsovårdsmyndigheten därstädes, som därefter har att tillse,

(Utskottets förslag.)

2 mom. När årligen förteckning upprättas över de barn inom skoldistriktet, vilka under året inträda i den för skolgång bestämda åldern, åligger det pastorsämbete att i förteckningen för varje barn göra anteckning därom, huruvida barnet undergått skyddskoppypning.

3 mom. Sist inom en månad, sedan barnen intagits i skolan, skall skolrådet anmana föräldrar eller andra, som vården om de barn, vilka ej undergått skyddskoppypning, åligger, att ombesörja, att sådan ympning inom en månad efter anmaningen verkställles.

Skolrådet skall därefter, så snart ske kan, till hälsovårdsmyndigheten i kommunen insända förteckning dels å de i skolan intagna barn, som, oaktat anmaningen, icke inom föreskriven tid undergått skyddskoppypning, dels ock å de skolpliktiga men icke i skolan intagna barn, som icke undergått sådan ympning, ävensom uppgift om sistnämnda barns uppehållsort.

4 mom. Efter mottagande av sådan förteckning, som i 3 mom. sägs, skall hälsovårdsmyndigheten beträffande de barn, vilka uppehålla sig inom kommunen, själv övervaka, att dessa befordras till skyddskoppypning, samt beträffande de barn, som vistas å annan ort, göra anmälan hos hälsovårdsmyndigheten därstädes, som därefter har att tillse,

Kungl. Maj:ts förslag.

att skyddskoppypning behörigen äger rum.

16 §.

Föreligger för stad anledning till avvikelse från de i 14 och 15 §§ givna kontrollbestämmelser, må medicinalstyrelsen, på framställning av hälsovårdsmyndigheten eller stadsfullmäktige, medgiva de ändringar eller undantag, som finnas påkallade och icke försvåra kontrollen över skyddskoppypningen i övrigt.

Utskottets förslag.

att skyddskoppypning behörigen äger rum.

17 §.

Föreligger för stad anledning till avvikelse från de i 15 och 16 §§ givna kontrollbestämmelser, må medicinalstyrelsen, på framställning av hälsovårdsmyndigheten eller stadsfullmäktige, medgiva de ändringar eller undantag, som finnas påkallade och icke försvåra kontrollen över skyddskoppypningen i övrigt.

Om tillsynen över skyddskoppypningen.**17 §.**

Högsta tillsynen över skyddskoppypningen i riket tillkommer medicinalstyrelsen i enlighet med den för styrelsen gällande instruktion.

Tillsynen över skyddskoppypningen av värnpliktiga eller vid krigsmakten fast anställda tillkommer i samråd med medicinalstyrelsen arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, vad beträffar hären, och marinöverläkaren, vad angår marinen.

18 §.

Konungens befallningshavande har att vaka däröver, att hälsovårdsmyndigheterna i länet fullgöra vad

18 §.

Högsta tillsynen över skyddskoppypningen i riket tillkommer medicinalstyrelsen i enlighet med den för styrelsen gällande instruktion.

Tillsynen över skyddskoppypningen av värnpliktiga eller vid krigsmakten fast anställda tillkommer i samråd med medicinalstyrelsen arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, vad beträffar hären, och marinöverläkaren, vad angår marinen.

19 §.

Konungens befallningshavande har att vaka däröver, att hälsovårdsmyndigheterna i länet fullgöra vad

Kungl. Maj:ts förslag.

dem åligger med hänsyn till skyddskoppypningen, för vilket ändamål Konungens befallningshavande jämväl, då sådant finnes av nöden, äger förelägga lämpliga viten.

19 §.

Beträffande förste provinsialläkares, provinsial- eller extra provinsial-, stads-, köpings- och municipalläkares åligganden med avseende å skyddskoppypningen stadgas i gällande läkarinstruktion.

Utskottets förslag.

dem åligger med hänsyn till skyddskoppypningen, för vilket ändamål Konungens befallningshavande jämväl, då sådant finnes av nöden, äger förelägga lämpliga viten.

20 §.

Beträffande förste provinsialläkares, provinsial- eller extra provinsial-, stads-, köpings- och municipalläkares åligganden med avseende å skyddskoppypningen stadgas i gällande läkarinstruktion.

Föreskrifter i avseende å lagens efterlevnad.**20 §.**

Underlåter någon, som är ansvarig för fullgörande av den i 2 § omförmälda ympningsplikt, att uppfylla vad honom sålunda åligger, äger hälsovårdsmyndigheten att medelst föreläggande av viten, som tillhoppa ej må överstiga tjugtu kronor, tillhålla den försumlige att fullgöra sin skyldighet. Tredskas han ändock, må myndigheten anmäla förhållandet hos Konungens befallningshavande, som äger att vid förhöjda viten giva enahanda föreläggande.

21 §.

Underlåter någon att fullgöra ympningsplikt, som på grund av 4 § ålagts, eller att till undergående av

21 §.

Underlåter någon, som är ansvarig för fullgörande av den i 2 § omförmälda ympningsplikt, att uppfylla vad honom sålunda åligger, äger hälsovårdsmyndigheten att medelst föreläggande av viten, som tillhoppa ej må överstiga tjugtu kronor, tillhålla den försumlige att fullgöra sin skyldighet. Tredskas han ändock, må myndigheten anmäla förhållandet hos Konungens befallningshavande, som äger att vid förhöjda viten giva enahanda föreläggande.

22 §.

Underlåter någon att fullgöra ympningsplikt, som på grund av 4 § ålagts, eller att till undergående av

Kungl. Maj:ts förslag.

sålunda ålagd ympning befordra annan, för vars befordrande till ympning han enligt 10 § ansvarar

eller underlåter ympningsplikt, som i 3 § a), b) eller d) omförmäles, att fullgöra sin ympningsplikt,

straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

Lag samma vare, om ledamot av styrelse för skola eller läro- eller uppfostringsanstalt eller, där sådan styrelse ej finnes, vederbörande föreståndare i strid mot vad i 15 § 1 mom. stadgas i skolan eller anstalten intager lärjunge, vilken icke må där mottagas,

eller om någon i strid mot vad i 6 § stadgas anställer eller mottager person, som där omförmäles.

Ej må straff enligt denna § tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

Att den, som är i tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten eller eljest inkallats till tjänstgöring för rikets försvar, för underlåtenhet att fullgöra honom åliggande ympningsplikt är underkastad straff efter strafflagen för krigsmakten, därom är i nämnda lag stadgat.

22 §.

1 mom. Verkställer någon skyddskoppymning, utan att vara därtill behörig, straffes med böter

Utskottets förslag.

sålunda ålagd ympning befordra annan, för vars befordrande till ympning han enligt 10 § ansvarar

eller underlåter ympningsplikt, som i 3 § a), b) eller d) omförmäles, att fullgöra sin ympningsplikt,

straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

Lag samma vare, om ledamot av styrelse för skola eller läro- eller uppfostringsanstalt eller, där sådan styrelse ej finnes, vederbörande föreståndare i strid mot vad i 16 § 1 mom. stadgas i skolan eller anstalten intager lärjunge, vilken icke må där mottagas,

eller om någon i strid mot vad i 6 § stadgas anställer eller mottager person, som där omförmäles.

Ej må straff enligt denna § tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

Att den, som är i tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten eller eljest inkallats till tjänstgöring för rikets försvar, för underlåtenhet att fullgöra honom åliggande ympningsplikt är underkastad straff efter strafflagen för krigsmakten, därom är i nämnda lag stadgat.

23 §.

1 mom. Verkställer någon skyddskoppymning, utan att vara därtill behörig, straffes med böter

Kungl. Maj:ts förslag.

från och med tio till och med tvåhundra kronor.

2 mom. Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som i 1 mom. sägs, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång åtal emot honom ägt rum och han därav undfått del, fällas till de böter, som för sådan förseelse äro stadgade.

3 mom. Visar ympare eller besiktningsförrättare vid skyddskoppsympnings verkställande eller eljest vid fullgörande av vad honom enligt denna lag åligger vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet, straffes med böter från och med 5 till och med 100 kronor, där ej förseelsen är belagd med strängare straff enligt allmänna strafflagen.

23 §.

Förseelse mot denna lag hör under allmänt åtal.

24 §.

Åtal för förseelse mot denna lag skall, där ej målet hör till krigsdomstols behandling, anhängiggöras vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, och, där sådan ej finnes, vid allmän underrätt i den ort, där förseelsen skett.

Utskottets förslag.

från och med tio till och med tvåhundra kronor.

2 mom. Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som i 1 mom. sägs, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång åtal emot honom ägt rum och han därav undfått del, fällas till de böter, som för sådan förseelse äro stadgade.

3 mom. Visar ympare eller besiktningsförrättare vid skyddskoppsympnings verkställande eller eljest vid fullgörande av vad honom enligt denna lag åligger vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet, straffes med böter från och med 5 till och med 100 kronor, där ej förseelsen är belagd med strängare straff enligt allmänna strafflagen.

24 §.

Förseelse mot denna lag hör under allmänt åtal.

25 §.

Åtal för förseelse mot denna lag skall, där ej målet hör till krigsdomstols behandling, anhängiggöras vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, och, där sådan ej finnes, vid allmän underrätt i den ort, där förseelsen skett.

Kungl. Maj:ts förslag.

25 §.

Böter och viten, som enligt denna lag åläggas, tillfalla kommunens kassa. Saknas tillgång till böternas eller vitenas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Utskottets förslag.

26 §.

Böter och viten, som enligt denna lag åläggas, tillfalla kommunens kassa. Saknas tillgång till böternas eller vitenas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Om besvär m. m.

26 §.

Över beslut, vilka enligt denna lag ankomma på Konungens befallningshavande eller hälsovårdsmyndighet, må besvär anföras, över Konungens befallningshavandes beslut hos Konungen inom tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd, samt över hälsovårdsmyndighets beslut hos Konungens befallningshavande inom tid, som är stadgad för överklagande i stad av stadsfullmäktiges och på landet av kommunalstämmas beslut; dock länder beslutet, utan hinder av besvär, till efterrättelse, intilldess annorlunda kan varda vederbörligen förordnat.

27 §.

Med hälsovårdsmyndighet förstås i denna lag hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd.

27 §.

Över beslut, vilka enligt denna lag ankomma på Konungens befallningshavande eller hälsovårdsmyndighet, må besvär anföras, över Konungens befallningshavandes beslut hos Konungen inom tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd, samt över hälsovårdsmyndighets beslut hos Konungens befallningshavande inom tid, som är stadgad för överklagande i stad av stadsfullmäktiges och på landet av kommunalstämmas beslut; dock länder beslutet, utan hinder av besvär, till efterrättelse, intilldess annorlunda kan varda vederbörligen förordnat.

28 §.

Med hälsovårdsmyndighet förstås i denna lag hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd.

Kungl. Maj:ts förslag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1917;

dock att Konungen äger förordna, att 3 och 4 §§, helt eller delvis, jämte de bestämmelser i övrigt, som därmed sammanhånga, skola dessförinnan å dag, som Konungen bestämmer, träda i kraft.

Skyddskoppypmpning, verkställd i enlighet med nådiga reglementet för skyddskoppypmpningen i riket den 29 september 1853, gäller såsom vore den förrättad enligt denna lag.

Beträffande ympning, som enligt nämnda reglemente skall ske under år 1916, skola de i 8, 11, 12, 13 och 15 §§ i reglementet givna kontrollbestämmelserna tillämpas; dock att stadgandena om föreläggande av vite ej må tillämpas, sedan denna lag trätt i kraft. Föreläggande av vite, som redan dessförinnan ägt rum, vare förfallet, där ej vitet före den 1 januari 1917 blivit utdömt genom utslag, som vunnit laga kraft eller ej överklagat varder.

Det åligger vederbörande hälsö-
vårdsmyndighet att i god tid före den 1 januari 1917 vidtaga på densamma enligt denna lag ankommande åtgärder för ordnande efter nämnda tid av skyddskoppypmpningen inom kommunen eller samhället.

Utskottets förslag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1917;

dock att Konungen äger förordna, att 3 och 4 §§, helt eller delvis, jämte de bestämmelser i övrigt, som därmed sammanhånga, skola dessförinnan å dag, som Konungen bestämmer, träda i kraft.

Skyddskoppypmpning, verkställd i enlighet med nådiga reglementet för skyddskoppypmpningen i riket den 29 september 1853, gäller såsom vore den förrättad enligt denna lag.

Beträffande ympning, som enligt nämnda reglemente skall ske under år 1916, skola de i 8, 11, 12, 13 och 16 §§ i reglementet givna kontrollbestämmelserna tillämpas; dock att stadgandena om föreläggande av vite ej må tillämpas, sedan denna lag trätt i kraft. Föreläggande av vite, som redan dessförinnan ägt rum, vare förfallet, där ej vitet före den 1 januari 1917 blivit utdömt genom utslag, som vunnit laga kraft eller ej överklagat varder.

Det åligger vederbörande hälsö-
vårdsmyndighet att i god tid före den 1 januari 1917 vidtaga på densamma enligt denna lag ankommande åtgärder för ordnande efter nämnda tid av skyddskoppypmpningen inom kommunen eller samhället.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

Vid lagens utfärdande anställd ympare, som varken är jämlikt 7 § 1 mom. behörig att verkställa skyddskoppypning eller kan enligt 7 § 2 mom. antagas till särskild ympare, må dock kunna till särskild ympare eller besiktningsförrättare antagas, om vederbörande tjänsteläkare härtill lämnar medgivande.

2:o) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 33, måtte antaga följande

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten
den 23 oktober 1914.**

Härigenom förordnas, att 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 skola erhålla följande ändrade lydelse:

127 §.

Där någon för obehörig uppenbarar sådana handlingar, utbildningar eller andra föremål eller sådana sakförhållanden, vilkas uppenbarande för främmande makt kan skada rikets försvar och som han vet bära hemliga hållas, eller obehörigen sätter sig i besittning av hemlighet, varom nu är sagt, då skall vid straffets bestämmande efter allmän lag brottet anses vara begånget under försvårande omständigheter.

Vad i 1 mom. är stadgat gälle ock, om någon gör försök till brott, som där sägs, och försöket är i allmän lag med straff belagt.

128 §.

Underlåter någon, som är i tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten eller eljest inkallats till tjänstgöring för rikets försvar, att fullgöra ympningsplikt, som enligt därom gällande särskilda bestämmelser ålagts honom, straffes för brott mot krigslydnaden efter ty i 79 § är stadgat.

Sker det i andra fall, varde den skyldige straffad efter allmän lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1917; dock äger Konungen förordna, att lagen skall träda i kraft dessförinnan å dag, som Konungen bestämmer.

samt

3:o) att de i ärendet väckta motioner, därest de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1916.

På lagutskottets vägnar:

NILS ALEXANDERSON.

Reservationer:

1:o) av herrar *Stärner* och *Igel*, som anført:

Enär utskottet icke i någon punkt upptagit de yrkanden, som framställt i motionen I: 96, att helt upphäva eller lätta på föreslagna tvångsbestämmelser för vaccination, då utskottet ur Kungl. Maj:ts förslag utslutit mom. 3 i § 5, som innebar en möjlighet till befrielse från ympning av barn i vissa fall, samt i övrigt avvisat alla yrkanden i ovannämnda motion och andra motioner om införande av en annan samvetsklausul för dylik befrielse från ympning, då vidare i lagförslaget upptagits tvångsbestämmelser om revaccination, om vaccination som villkor för inskriv-

ning på sjömanshus och för anställning vid tullverket samt då alla högre bötesbestämmelser, vari yrkats nedsättning, blivit bibehållna, så hava vi vid ärendets slutbehandling i utskottet ansett oss nödsakade yrka avslag på det föreliggande lagförslaget.

Det förnämsta skälet härtill är, att i lagen icke upptagits någon som helst bestämmelse om möjlighet till befrielse från vaccinationsplikt för dem, vilka av samvetsbetänkligheter motsätta sig ympning på grund av sin uppfattning om därmed förenad risk för den vaccinerades hälsa.

Då såväl riksdagens skrivelse i ämnet 1908 som andra kammarens avslag på samma lagförslag förra året måste anses innebära ett krav på garantier för en i högsta möjliga grad ofarlig behandling vid skyddskoppypningen ävensom befrielse från densamma för samvetsömma, så bör en förnyad framställning till Kungl. Maj:t i sådant syfte kunna leda till en grundligare prövning av samtliga i motionen framförda ändringsyrkanden och främst ett bättre utformande av en rymligare och enklare samvetsklausul.

På grund härav och i anslutning till vad som i samma syfte framförts i motionen II: 230, tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 32 och utskottets förslag till lag om skyddskoppypning, beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för en kommande riksdag framlägga nytt förslag till lag om skyddskoppypning med undantagsbestämmelser för dem, vilka på heder och samvete förklara sig hysa betänkligheter mot vaccination på grund av därmed förenad risk för den vaccinerades hälsa.

2:o) av herrar *Hult*, *Borg* och *Lindqvist* i Kosta, vilka anfört:

Andra kammarens avslagsståndpunkt vid behandlingen av denna fråga vid förra årets riksdag bestämdes, såsom utskottet framhåller, därav, att i förslaget icke, på sätt vissa motionärer förordat och reservanter inom särskilda utskottet tillstyrkt, i fråga om barnvaccinering upptagits en s. k. samvetsklausul.

Den samvetsklausul, som Kungl. Maj:t i anledning därav inrymt i det av utskottet nu behandlade förslaget, hava vi varit ense med utskottets majoritet om att avstyrka. För vår del hava vi funnit den föreslagna bestämmelsen otillfredsställande och i det närmaste värdelös för tillgodoseende av det syfte, som vi avsett att främja.

Däremot hava vi vid behandlingen inom utskottet av 2 § i det framlagda lagförslaget yrkat, att en samvetsklausul i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som innefattas i herrar Vennerströms och Erikssons i Grängesberg motion, måtte inarbetas vid nämnda §. Vidare hava vi yrkat bifall till vad samma motionärer hemställt, nämligen att ur lagförslaget måtte uteslutas mom. a) och b) i 3 §, som avse revaccination av fast anställda manskapet vid hären och marinen samt värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid. Slutligen hava vi hemställt om bifall till nämnda motionärers och herr Thores i motion framställda yrkande, att mom. a) i 6 § angående revaccination av den, som skall inskrivas å sjömanshus, måtte utgå, samt till yrkandet i herrar Vennerströms och Erikssons i Grängesberg samt herr Bengtssons i Göteborg motioner, att mom. b) i samma 6 § så omformuleras, att revaccination såsom villkor för vinnande av anställning vid tullverket måtte bortfalla.

Som utskottet emellertid icke på någon enda punkt velat tillmötesgå motionärernas enligt vår mening mycket behjärtansvärda hemställan om en smula tillmötesgående mot de medborgare, som, på grund av samvetsbetänkligheter eller djupt rotad övertygelse om ympningens eventuella skadlighet, bestämt vägra att fullgöra sin ympningsplikt, och då vi icke vågat hoppas, än mindre ifrågasätta, att riksdagen skulle antaga av enskild motionär eller av reservant inom utskottet formulerad lagtext, som icke blivit av utskottet granskad, har för oss icke återstått annat än att ansluta oss till yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utarbetande och framläggande för riksdagen av nytt förslag till lag om skyddskoppympning med beaktande av de önskemål, som inom utskottet av oss förordats.